

AJUNTAMENT
D'ES BÒRDES
VAL D'ARAN - LLEIDA

Diputació de Lleida
Patronat de Turisme

C/ Entecada 2, 25551 - Es Bordes (Lleida)

PLA DE PROJECTES: 2024	TIPUS D'ESTUDI: PROJECTE
---------------------------	-----------------------------

TÍTOL: PLA ESTRATÈGIC DE TURISME SOSTENIBLE ES BORDES 2030	
COMARCA: VALL D'ARAN	MUNICIPI: ES BÒRDES

AUTOR DE L'ESTUDI:	Marc Guillén i Casal Enginyer Tècnic d'Obres Públiques Número de col·legiat 10538
-----------------------	---

CONSULTORIA:	 ARQUITECTURA-ENGINYERIA-TOPOGRAFIA Av. Comtes de Pallars, 20 25560 SORT Tel. 973 620085 – Fax. 973 620719 e-mail: sortec@sortec.cat
--------------	--

DATA DE REDACCIÓ: ABRIL 2024	AMB LA COL-LABORACIÓ DE: AJUNTAMENT DE ES BORDES
---------------------------------	---

ES BORDES 2030

Pla Estratègic de Turisme Sostenible

Aquest document ha estat redactat per l'empresa ENGINYERIA SORTEC SL., i amb la col·laboració de:

DIRECCIÓ EXECUTIVA I REDACCIÓ Marc Guillén, SORTEC.S.L.

DIRECCIÓ TÈCNICA I SUPERVISIÓ Marc Guillén, SORTEC S.L.

SUPORT TÈCNIC Ajuntament de Es Bordes

Abril 2021

PER ENCÀRREC DE Ajuntament de Es Bordes

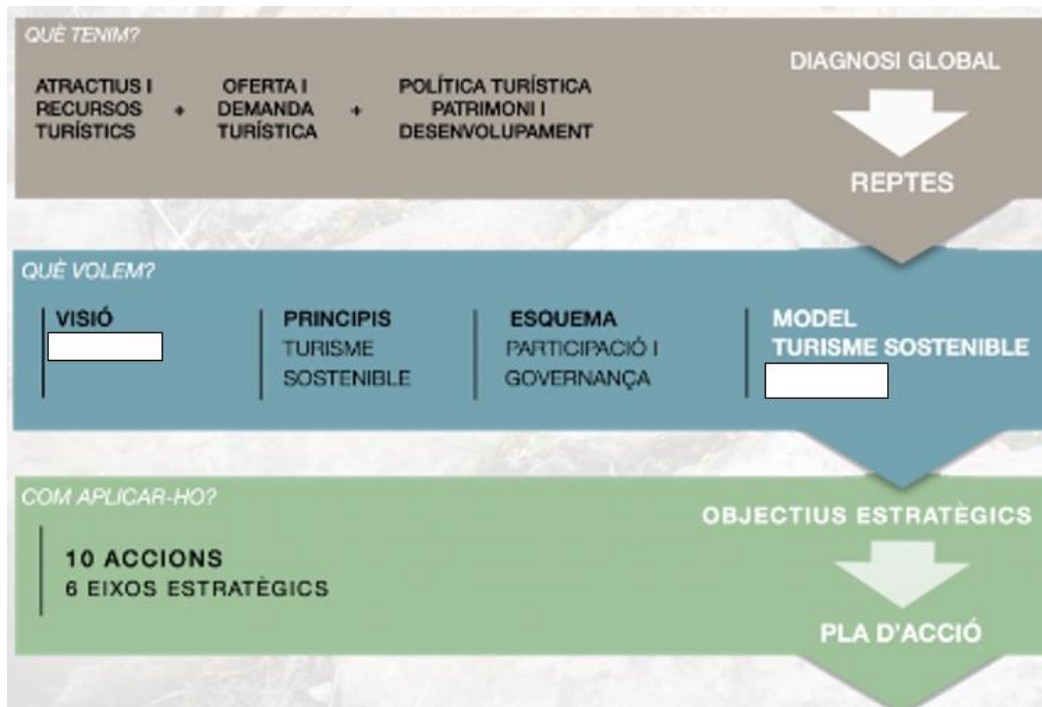
Contingut

1. INTRODUCCIÓ.....	3
1.1. Estratègia per un turisme sostenible: preparant el futur.....	3
1.2. Metodologia del procés participatiu.....	6
1.3. Què s'entén per turisme sostenible?	7
1.4. Marc normatiu i de planificació	9
1.5. Es Bordes: context geogràfic i socioeconòmic.....	9
2 DIAGNOSI	10
2.1. Diagnosi (relació limitada dels principis actius)	11
2.2. Anàlisi DAFO: balanç del turisme a Es Bordes.....	13
3. MODEL DE TURISME SOSTENIBLE: ES BORDES 2030	28
3.1. Visió.....	28
3.2. Visió dels possibles visitants a Es Bordes.....	31
3.3. Principis per un turisme sostenible	33
3.4. Esquema participatiu i de governança	34
3.5. Objectius.....	35
3.6. Resultats Esperats	36
4 PLA D'ACCIÓ (Com aplicar-ho?).....	38
4.1. Línies estratègiques i propostes d'accions	38
4.2. Llistat complet de propostes d'accions	39
4.3. Selecció de les 10 Accions Clau	44
4.4. Descripció de les FITXES-RESUM.....	45
4.5. Descripció de les actuacions: ACCIONS CLAU	46
5 AVALUACIÓ I RESULTATS ECONÒMICS ESPERATS	57
5.1. Pressupost.....	57
5.2. Finançament del projecte.....	57
6 CONCLUSIONS	60
7. ANNEX.....	61
7.1. Enquestes procés participatiu	61

1. INTRODUCCIÓ

PLA ESTRATÈGIC DE TURISME SOSTENIBLE ES BORDES 2030

FASES D'ELABORACIÓ

1.1. Estratègia per un turisme sostenible: preparant el futur

El Municipi d'Es Bordes es situa al començament del Mijaran, a 852 m d'alçada, deixant a l'est, aigües avall, la veïna regió del Baish Aran, aquest petit poble està enclavat en la confluència del riu Garona, que l'envolta pel nord, i el Joeu, que ho fa pel sud. Cal assenyalar que l'enclavament on neix aquest riu, que rep el nom de Uelhs deth Joeu és un fenomen geològic excepcional amb aigües que baixen de la glacera de l'Aneto i crea un dels paratges més bells de la Vall.

Es Bòrdes està presidit per l'església d' Era Mair de Diu deth Roser del segle XIX que compta amb una curiosa losa on es pot veure un cavaller resant. A més de punt de partida d'una de les excursions més boniques de la Val d'Aran, a l'Artiga de Lin, per Es Bordes també travessa el Camin Reiau cap a un bell enclavament anomenat Era Bordeta, i en el trajecte del qual hi trobem un safareig que és una autèntica joia de l'arquitectura aranesa.

A part dels aspectes històrics i paisatgístics, inherents al Municipi, a mitjan segle XX Es Bordes fou un enclavament amb una certa rellevància a causa de la presència d'una de les Centrals hidroelèctriques de la Vall d'Aran, la Central de Benós.

Les diferents conjuntures econòmiques dels darrers 50 anys han propiciat que la majoria dels municipis veïns hagin tingut un grau d'especialització que els ha portat a un dinamisme econòmic que els ha permès fixar població i generar activitat econòmica. A mode esquemàtic tenim que Les, s'ha especialitzat amb el tabac. Bossòst amb el comerç de begudes, Vielha ha acollit l'administració, els allotjaments turístics i restauració.

En aquest sentit, Es Bordes s'ha quedat com un punt de pas per gairebé tots els aspectes turístics i econòmics. És un punt de pas de la Carretera N-230, és un punt de pas per a les activitats de ràfting, és un punt de pas per anar a l'Artiga de Lin, i així amb molts aspectes.

Aquesta falta de dinamisme econòmic intern ha fet que Es Bordes esdevingui un municipi dormitori, que l'activitat pròpia sigui molt reduïda i que el repte de la dinamització turística i econòmica s'hagi configurat com un repte de primera magnitud.

Així doncs, el Pla Estratègic de Turisme Sostenible Es Bordes 2030, és fruit de l'impuls de l'Ajuntament conscient que el municipi es troba en un procés de despoblament, baixa taxa d'emprenedoria i, en els darrers anys, amb poca capacitat de reclam cap als atractius turístics existents.

El Pla també dona resposta a la convocatòria de les línies d'ajuts per la dinamització econòmica, que actualment disposa la Diputació de Lleida i per la que l'Ajuntament va rebre un ajut econòmic.

REPTES

Així doncs, el pla té com a objectiu definir i activar l'estratègia turística per als pròxims 6 anys, presentant el model turístic que es vol assolir per tal de potenciar les diferents activitats econòmiques vinculades al turisme i vertebrar una oferta turística sostenible, de qualitat i generadora de renda que permeti desestacionalitzar la temporalitat i diversificar l'oferta per productes i segments.

Aquest nou model planteja un conjunt de reptes que "Es Bordes 2030" pretén afrontar, entre els quals trobem:

- Assentar els pilars d'un sector turístic que fixi una població consolidada la seva qualitat de vida, generi noves oportunitats d'ocupació i preservi el seu patrimoni i diversitat cultural i natural.
- Valorar els atractius turístics sense comprometre la sostenibilitat en un futur, complementant-los amb altres projectes i iniciatives singulars i innovadores que generin singularitat i un valor afegit per al municipi i atreguin talent.
- Dur a terme una transició adequada en l'àmbit dels professionals i sectors econòmics (del primari al terciari), amb un bon equilibri en la diversificació del mercat d'ocupació, el foment de l'emprenedoria, l'atenció a possibles desajustos de formació i de perfils d'ocupació necessaris.
- Impulsar un model de participació i col·laboració publicoprivada de corresponsabilització, coordinació i increment de l'eficiència en la creació d'un impacte positiu de les iniciatives, sobretot aquelles que són clau i que poden ser motors de canvi en el municipi.

En aquest context el Pla Estratègic de Turisme Sostenible d'Es Bordes 2030 avalua la situació actual del turisme al municipi i el seu entorn i presenta els reptes i oportunitats de futur. També formula el full de ruta a seguir establint un model turístic sostenible que es plasmi en accions i projectes que contribueixin al desenvolupament local al mateix temps que es conservi i millori l'entorn natural de tot el Municipi.

OBJECTIUS DEL DOCUMENT

El Pla Estratègic de Turisme sostenible Es Bordes 2030 presenta els següents objectius:

- Elaborar un diagnòstic global del Turisme a Es Bordes i el seu context immediat sintetitzat en una anàlisi DAFO (aspectes positius i negatius), en funció dels reptes que es plantegen i desenvolupat en 6 eixos estratègics. **(Què tenim?)**
- Configurar un model turístic sostenible de participació que estableixi la visió, els principis i objectius, que faciliti la coordinació entre agents públics i privats, i promogui la integració entre el desenvolupament turístic i la preservació dels valors naturals, culturals i paisatgístics de l'entorn. **(Què volem?)**
- Proposar un pla d'acció amb projectes clau i accions a curt, mitjà i llarg termini que permeti avançar cap a una visió predefinida d'un turisme sostenible a l'horitzó 2030. **(Com aplicar-ho?)**

1.2. Metodologia del procés participatiu

El procés d'elaboració del pla estratègic ha estat obert a tothom, mitjançant el desplegament d'un procés participatiu, que ha permès la construcció d'un model de desenvolupament turístic sostenible, plural i inclusiu. Aquest procés participatiu ha comptat amb els recursos tècnics i humans necessaris, donada la importància que té aquesta fase per a l'èxit del pla.

Durant aquest procés, s'han realitzat diverses accions participatives per tal de captar la visió i opinió sobre el turisme a la destinació d'Es Bordes per part dels agents involucrats en el sector. Les dades que s'han recollit s'han contrastat i ampliat a través de dades objectives de diferents estudis sobre la destinació, dades d'estadístiques, dades del propi Ajuntament, i també a través d'una enquesta a la demanda.

Per una banda, com a fonts primàries, en l'elaboració d'aquest Pla Estratègic s'han dut a terme una sèrie de treballs de camp previstos en diverses fases del procés, que combinen mètodes quantitius i qualitius:

- Enquestes a la demanda
- Entrevistes als agents turístics de la destinació
- Visites tècniques als equipaments
- Activitats
- Tallers participatius

Per altra banda, hem analitzat totes les fonts secundàries internes, és a dir, les pròpies de l'Ajuntament (documents i estudis, bases de dades, etc.), i també, fonts secundàries externes de bases de dades d'altres organismes, institucions, empreses o col·lectius com per exemple l'INE, IDESCAT, OMT, IET, Turespaña o EUROSTAT, entre d'altres.

*Enquestes a l'Annex

1.3. Què s'entén per turisme sostenible?

Segons l'Organització Mundial de Turisme (OMT) defineix el turisme sostenible com "el turisme que té plenament en compte les repercussions actuals i futures, econòmiques, socials i mediambientals per satisfer les necessitats dels visitants, de la indústria, de l'entorn i de les comunitats amfitriones"

La sostenibilitat i la competitivitat van de bracet, ja que les destinacions i les empreses poden esdevenir més competitives mitjançant l'ús eficient dels recursos, la promoció de la conservació de la biodiversitat i les accions per combatre el canvi climàtic.

Els principis de sostenibilitat fan referència als aspectes mediambientals, econòmics i socioculturals del desenvolupament turístic, havent d'establir un equilibri adequat entre aquestes tres dimensions per una sostenibilitat a llarg termini. Per tant, el turisme sostenible ha de fomentar:

1. Conservació ambiental. Donar un ús òptim als recursos mediambientals, que són un element fonamental del desenvolupament turístic, mantenint els processos ecològics essencials i ajudant a conservar el paisatge, els recursos naturals i la diversitat biològica.
2. Equitat social. Respectar l'autenticitat sociocultural de les comunitats amfitriones, conservar els seus actius històrics, arquitectònics, i els seus valors tradicionals culturals, i contribuir en el raonament i la tolerància intercultural.
3. Eficiència econòmica. Assegurar unes activitats econòmiques viables a llarg termini, que reportin a tots els agents, uns beneficis socioeconòmics ben distribuïts, entre els quals es compten oportunitats d'ocupació estable i d'obtenció d'ingressos i serveis socials per a la comunitat autònoma.

El desenvolupament sostenible del turisme exigeix la participació informada de tots els agents rellevants, així com un lideratge polític ferm per aconseguir una col·laboració àmplia i establir consensos. L'assoliment d'un turisme sostenible és un procés continu i requereix un seguiment constant de les seves incidències, per poder aplicar les mesures preventives o correctores que resultin necessàries. També ha de reportar un alt grau de satisfacció als turistes i representar per a ells una experiència significativa, que els faci, més conscients dels problemes de la sostenibilitat i fomenti en ells unes pràctiques turístiques sostenibles.

Les directrius per un desenvolupament sostenible del turisme i la seva gestió responsable s'apliquen a escala de destí en totes les formes i segments de Turisme. Així, a Es Bordes serà molt important que els diferents models turístics que s'impulsin apliquin els principis de sostenibilitat, abans definits. Alguns exemples pels diferents models turístics són:

-Turisme Rural i Agroturisme: bones pràctiques ambientals en la gestió dels allotjaments rurals (energia, aigua, residus, etc.) i en la producció agroalimentària, així com promoure el consum de productes de proximitat i ecològics.

-Eco turisme: contribuir en la conservació de les àrees que es visitin; prioritzar activitats de descobriment de l'entorn amb guies locals; instal·lar equipaments d'oci als espais naturals de baix impacte sobre els hàbitats i la biodiversitat com poden ser, miradors, observatoris, itineraris, etc.

-Turisme actiu i esportiu: establir mesures de minimització de l'impacte ambiental de les activitats esportives o de turisme actiu, informar els visitants sobre els valors patrimonials de l'entorn en el qual practiquen l'activitat i, preveure que els equipaments turístics esportius puguin ser utilitzats també per a la població.

-Turisme d'oci: facilitar instal·lacions perquè els usuaris tinguin un comportament responsable amb l'entorn (exemple: limitar els aparcaments a les zones fràgils o amb alt risc; contenidors de recollida selectiva; àrees de pícnic ben equipades, etc.).

-Turisme cultural i gastronòmic: incentivar la participació i interacció amb la població local evitant la pèrdua d'identitat davant dels visitants, valorar la història, la gastronomia, els productes locals i facilitant la seva compra, i finalment aplicant mesures de consum responsable en les festes, festivals, esdeveniments, etc.

1.4. Marc normatiu i de planificació

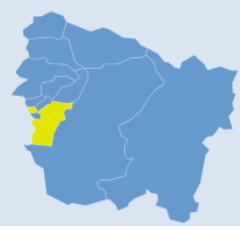
Existeix un marc normatiu i de planificació rellevant per al desenvolupament del Pla Estratègic de Turisme Sostenible Es Bordes 2030. Aquest marc normatiu per definició aborda un àmbit transversal a cavall entre el desenvolupament rural, el foment de l'ocupació i l'emprenedoria, les polítiques sectorials de turisme i el marc normatiu en medi ambient, recursos naturals, i urbanisme, entre d'altres.

El marc de referència per al sector turístic amb relació a la sostenibilitat té en compte els següents elements de context:

- A. La normativa i planificació sectorial i ambiental vigent
- B. Les polítiques internacionals (especialment europees) de referència
- C. Els informes ambientals i sectorials recents i diagnòsis existents.

1.5. Es Bordes: context geogràfic i socioeconòmic

Es Bòrdes			
		Catalunya	Aran
Codi	250576		
Comarca	Aran		
Població (2023)	280		
Superfície (km²)	21,44		
Densitat (hab./km²)	13,1		
Altitud (m)	852		

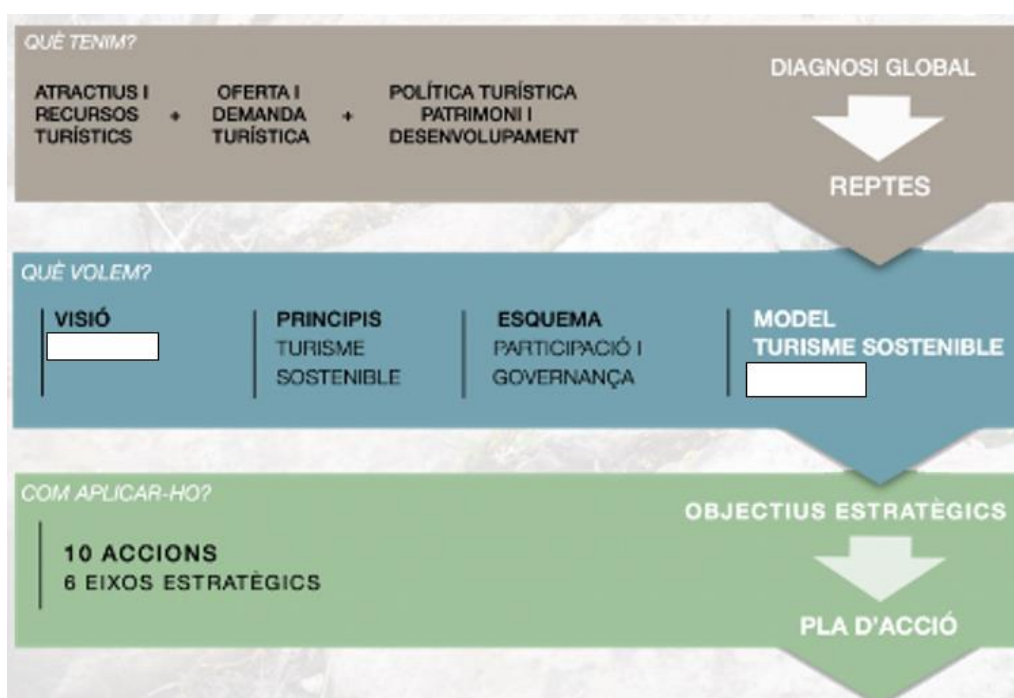
			
		Àrea: Aran	Àrea: Es Bòrdes

2 DIAGNOSI

PLA ESTRATÈGIC DE TURISME SOSTENIBLE ES BORDES 2030

FASE 1

Aquesta primera fase, tracta de donar resposta a la pregunta Què tenim? Partint de la situació turística actual del municipi d'Es Bordes i la comarca Vall d'Aran, s'ha dut a terme una avaluació de la situació actual, pel que fa al sector turístic, estructurat en 6 eixos d'interès en els que s'ha contextualitzat els aspectes positius (oportunitats i fortaleses) i negatius (debilitats i amenaces) en una anàlisi DAFO. Aquests aspectes han estat ratificats pel sector i els professionals d'àmbit públic i privat per establir els reptes futurs per consolidar un turisme sostenible a Es Bordes.

La diagnòstic global analitza sis eixos estratègics de l'ecosistema turístic d'Es Bordes: des dels seus recursos naturals i culturals, les infraestructures, equipaments i serveis, el producte i el proveïdor, així com les eines de promoció, màrqueting, planificació, gestió i col·laboració.

Eixos:

- 1 Recurs naturals i culturals
- 2 Infraestructures, equipaments i serveis públics d'ús turístic
- 3 Productes i proveïdors Turístics
- 4 Promoció, màrqueting i comercialització
- 5 Planificació, ordenament i gestió
- 6 Col·laboració, cooperació i coordinació.

2.1. Diagnosi (relació limitada dels principis actius)

<p>EIX 01</p> <p>RECURSOS NATURALS CULTURALS</p>	<p>I</p> <ul style="list-style-type: none">• Interès Paisatgístic• Xarxa d'itineraris (senderisme, BTT, etc.)• Riu Garona• Arquitectura històrica (Castell, poble, etc.)• Accés a l'Artiga de Lin• Cabanes, pardies i bordes• Productes locals (Formatges)• Potencial plats típics (Cargolades)• Identitat• Cultura, llegendes, tradicions• Festes populars. Trobada de cotxes antics.• Esglésies de tots els pobles
--	--

<p>INFRASTRUCTURES EQUIPAMENTS I SERVEIS PÚBLICS D'ÚS TURÍSTIC</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Boscos • Carretera accés a Artiga de Lin (aparcaments) • Camins I senders • Coms I abeuradors • Central de Benós • Antic Bar (Actualment tancat) • Panells Informatius existents • Casteth Leon (Propera actuació per part del Conselh) • N-230 • Riu Garona • Inici activitats de Piragüisme / Ràfting • Sala poliesportiva coberta polivalent • Proximitat a l'estació d'esquí Baqueira Beret • Escola d'Es Bordes • Coworking (futur)
---	--

<p>EIX 03</p> <p>PRODUCTES I PROVEÏDORS TURÍSTICS</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Allotjament casa rural d'Arró • Allotjament habitatge ús turístic • Bar i Restaurant • Fàbrica de formatges • Oferta gastronòmica • Visites Guiades al Castell • Joc digital • Visites Guiades a la Zona de l'Artiga
---	---

<p>EIX 04</p> <p>PROMOCIÓ MÀRQUETING COMERCIALITZACIÓ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Presència a internet, xarxes socials i mitjans de comunicació • Elements comunicatius i cartelleria • Accions de màrqueting a nivell Vall d'Aran
<p>EIX 05</p> <p>PLANIFICACIÓ, ORDENAMENT I GESTIÓ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Idea/projecte "Parc Lúdic del Garona" • Pla Estratègic de Turisme Vall d'Aran • Regularització d'allotjaments • Figures d'ordenament i planificació que regulen els recursos, alguns d'ells sensibles
<p>EIX 06</p> <p>COL-LABORACIÓ, COOPERACIÓ I COORDINACIÓ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Clima de cooperació entre agents públics i privats • Productors, operadors de serveis turístics, proveïdors i serveis públics amb perfils i objectius turístics similars

2.2. Anàlisi DAFO: balanç del turisme a Es Bordes

La població d'Es Bordes, com en la majoria de municipis, hi ha diversitat de realitats i visions sobre quin és la situació actual, i quin és el destí del municipi així com quin ha de ser el futur del turisme. Aquesta diversitat d'agents i realitats, formen la riquesa i la identitat del municipi.

L'objectiu és oferir una visió de context i sintetitzar els aspectes positius i negatius de la situació actual amb les seves fortaleses i debilitats, i projectar un futur tenint en compte les oportunitats i amenaces. Tot i això, s'ha realitzat una diagnosi en clau d'anàlisi DAFO, a partir de les dades recollides en la fase d'anàlisi, procedents de diferents estudis, dades oficials de l'administració pública, treballs de camp, i sessions participatives.

Debilitats: Fa referència als aspectes de millora o negatius d'una situació interna i actual objecte de l'anàlisi.

Amenaces: Fa referència a aquells aspectes externs a l'objecte de l'anàlisi que poden resultar negatius o nocius.

L'objectiu és transformar aquestes debilitats i amenaces en oportunitats i fortaleeses.

Fortaleeses: En aquest apartat ens basem a analitzar aquells recursos o aspectes positius amb els quals ja compta el municipi i que són propis, de caràcter endogen.

Oportunitats: En aquest apartat s'analitzen quines causes, recursos o circumstàncies externes a l'objecte de l'anàlisi poden beneficiar i afavorir el desenvolupament d'aquest.

EIX1. RECURSOS NATURALS I CULTURALS

ASPECTES POSITIUS Fortaleses i Oportunitats

- 1- Es Bordes és un Municipi amb un gran interès paisatgístic i un important potencial natural. El fet d'estar situat al costat del riu Garona, a tocar de l'Artiga de Lin, al costat d'una important xarxa d'itineraris i tenir muntanyes d'alçada tan pròximes, fa que aquest recurs sigui divers, ampli i pugui oferir activitats de diferents dificultats, i per tant amb un perfil de consumidor més ampli (famílies, esportistes, etc.).
- 2- L'existència del pas del riu Garona pel poble, ofereix un seguit d'activitats de turisme lúdic, actiu i d'aventura de gran importància per alguns sectors turístics. Malgrat que actualment Es Bordes no es beneficia directament d'aquest recurs.
- 3- En general la Vall d'Aran i en particular Es Bordes se situen en un entorn de gran importància geogràfica, bella i interès natural i paisatgístic, on les visites i la pràctica de senderisme generen molta afluència, sobretot en els mesos d'estiu.
- 4- Un important llegat històric, arquitectònic i cultural, que indica que tot i ser dels últims pobles de la província, la identitat aranesa tant material, com immaterial hi és totalment present.
- 5- L'existència de productes locals de qualitat (Formatgeria de la Irissa) enriqueixen el poble i li donen identitat.
- 6- Important potencial en plats típics, i no típics (Caragols)
- 7- La surgència dels Uelhs d'eth Joeu, i l'exuberància de la Vall de l'Artiga de Lin i la promoció que d'aquest indret se'n fa des de l'Oficina de Turisme de Vielha fan que de retruc, en termes numèrics, el Municipi sigui un reclam i un atractiu turístic molt important per La Vall d'Aran.

ASPECTES NEGATIUS Debilitats i Amenaces

- 1- La proximitat i alhora llunyania a la N-230 que fa que en general no es percebi a Es Bordes o els seus pobles com un punt de parada.
- 2- Històricament hi ha hagut una manca d'inversió en la valoració dels recursos i atractius turístics. En els darrers anys s'ha posat de manifest una manca d'accions d'explotació més diversificada i enfocada cap a l'eco turisme i l'elaboració de productes local.

- 3- Manca de vinculació i valorització de les pistes d'esquí de Baqueira Beret. La falta d'informació, ha fet que els diferents agents no aprofitin aquesta oportunitat, com un recurs més per ampliar l'oferta turística.
- 4- Existeix una manca d'informació, promoció i treball de descoberta d'alguns recursos culturals com és el cas del Castet Leon, amb un potencial i una rellevància medieval molt important a la zona. (Aviat es valorarà)
- 5- Hi ha una escassa oferta en productes locals, davant les possibilitats que ofereix territori. (únicament s'ofereix la formatgeria de la Irissa)
- 6- Recursos poc treballats i poca informació respecte als plats típics i no típics. Hi ha molt camí a recórrer pel que fa a la promoció de la gastronomia associada al producte local com atractiu del municipi o de la Vall.
- 7- Hi ha una falta de reconeixement i desenvolupament cap a les oportunitats que ofereix el Riu Garona, bé sigui envers el ràfting, en tant que activitat que es desenvolupa actualment, com pel que fa a altres possibles iniciatives al voltant de l'aigua. (En estudi un espai lúdic)

EIX 02. INFRAESTRUCTURES, EQUIPAMENTS I SERVEIS PÚBLICS D'ÚS TURÍSTIC.

ASPECTES POSITIUS Fortaleses i Oportunitats

- 1- Existència d'una xarxa privada d'equipaments i allotjaments d'acollida per als visitants (apartaments turístics, Cases Rurals, etc.).
- 2- Aviat al Conselh Generau d'Aran valorarà el Casteth Leon mitjançant un projecte que permetrà fer una interpretació molt precisa del monument i que generarà molt d'interès.
- 3- Existeixen i estan operatius un conjunt de punts d'observació del paisatge (miradors), així com itineraris a peu i en bicicleta, i panells informatius i interpretatius dels recursos existents (cultura, tradició, espai natural).
- 4- Existència d'una xarxa d'itineraris i rutes de Btt interessant.
- 5- Existència d'aparcaments.
- 6- Existència d'una pista poliesportiva polivalent coberta que a la vegada pot esdevenir un refugi climàtic.
- 7- Riu Garona com a punt de partida de les activitats de Rafting que es fan a la Vall d'Aran.
- 8- Existència d'un espai coworking que recentment es posarà a disposició de nous emprenedors.
- 9- Existència d'una futura sala polivalent a la segona planta de l'Ajuntament i que ha de servir per garantir l'activitat social del poble, com a vehicle de cohesió i creació del vincle de poble.
- 10- Joc interactiu pels carrers del poble d'Es Bordes.

ASPECTES NEGATIUS Debilitats i Amenaces

- 1- Es necessita una xarxa activa d'equipaments i serveis públics, d'interpretació del patrimoni natural i cultural (Oficina de Turisme)
- 2- Alguns equipaments turístics (mirador, senyalització, senders, etc.) els hi falta manteniment. També són insuficients els materials interpretatius tant físics (exemple: taules de paisatge) com tecnològics (codis QR, App mòbils, etc.). Seria

interessant crear i adaptar itineraris enfocats a persones amb diversitat funcional i/o mobilitat reduïda.

- 3- Tot i l'àmplia oferta d'activitats (natura, interpretació, pesca, aventura, etc.) que actualment es poden practicar el riu Garona, i que en un futur pròxim amb l'execució del Parc Fluvial encara serà més àmplia, manca la projecció d'una oferta turística d'entreteniment diferenciada de les de la zona, i vinculada directament el riu.
- 4- Manca un manteniment, ampliació i diversificació dels itineraris i equipaments de BTT (itineraris d'iniciació, família, descens, etc.). Necessitat d'un punt d'emergència per a bicicletes (càrrega per a bicicletes elèctriques, auto taller, neteja, etc.) com a servei vinculat a l'oferta de BTT que hi ha al municipi i a les localitats pròximes.
- 5- Manca de carregadors per a vehicles elèctrics.
- 6- Manca un parc infantil gran, modern i actualitzat que permeti que es desenvolupi el turisme familiar amb nens.
- 7- Hi ha una necessitat d'ubicar més aparcaments. També hi ha una insuficient adaptació en els equipaments i serveis turístics per a persones amb necessitats especials (mobilitat, visual, auditiva, cognitiva).

EIX 03. PRODUCTES I PROVEÏDORS TURÍSTICS.

ASPECTES POSITIUS Fortaleses i Oportunitats

- 1- Actualment Es Bordes disposa d'una oferta d'allotjament i pernoctació molt bàsica que es conforma a base d'apartaments d'ús turístic i cases rurals.
- 2- El municipi, disposa de dos establiments de restauració, un bar i un bar restaurant.
- 3- Existència de la Formatgeria de la Irissa.
- 4- El municipi disposa d'una important xarxa de senders i rutes, tant per senderisme com per BTT.
- 5- Informació a la xarxa, sobre les activitats esportives i culturals (visites al castell, senderisme, rutes BTT, etc.) que es poden realitzar el municipi.
- 6- L'aposta per un Turisme sostenible suposa una oportunitat de llocs de treball en nuclis rurals per crear petites empreses, i llocs de treball amb certa estabilitat que redueixin l'èxode dels joves i facilitin el seu retorn.

ASPECTES NEGATIUS Debilitats i Amenaces

- 1- Hi ha una escassa diversitat d'allotjaments, necessitat d'oferta en allotjaments rurals i d'agroturisme. En general, a la Vall d'Aran, com en altres zones, hi ha una mancança de personal especialitzat en hospitalitat turística. Des dels allotjaments caldria oferir informació sobre els recursos naturals i culturals del municipi i del poble.
- 2- Escassa varietat en l'oferta gastronòmica (bars, restaurants). La presència de plats típics amb producte local és millorable. També falta una adaptació en la dinàmica del turista, horaris d'obertura, formats del producte, etc. Faltaria una vinculació entre activitats (exemple: visita el Castell + degustació gastronòmica).
- 3- Necessitat d'una promoció i impuls per l'elaboració de nous productes agroalimentaris locals i artesans.
- 4- Manca una determinació dels emprenedors per obrir comerços que ofereixin productes locals i amb això enfortir la identitat i el reconeixement mutu de la destinació i del visitant.
- 5- Necessitat de catalogació i d'informació (descripció, mapes, fotografies, etc.) seguint sempre el mateix criteri d'anàlisi per tots els itineraris. Una adaptació

del model de BTT, amb una diversificació i ampliació dels itineraris pel que fa a dificultat i distàncies de BTT.

- 6- Manca d'informació i productes informatius per la pràctica d'activitats esportives i culturals a la zona (Mapes, guies, tracs, etc. Siguin en format digital o en paper).
- 7- La població jove, marxa cap a àrees més urbanes, o nuclis més grans, amb més oferta laboral i de serveis, afavorint el despoblament i l'envelliment dels pobles.

EIX 04. PROMOCIÓ, MÀRQUETING I COMERCIALITZACIÓ

ASPECTES POSITIUS Fortaleses i Oportunitats

- 1- Presència bàsica a internet, xarxa socials, i mitjans de comunicació convencionals pel que fa a promoció de destinació.
- 2- Existència molt bàsica, de material i eines informatives dels atractius i serveis turístics del municipi.
- 3- Promoció d'alguns recursos determinats individualment.
- 4- S'han definit alguns tipus de paquets a desenvolupar, així com els criteris per al benefici mutu de la venda creuada, però no s'han explotat.
- 5- Relativament a prop, hi ha un flux important de públic estacional, els mesos d'hivern (pistes d'esquí, Vielha...)
- 6- Demanda creixent del turisme sostenible que potenciï les experiències i la singularitat. Vinculat a això, Es Bordes pot oferir un ampli ventall de recursos i atractius.
- 7- El Conselh Generau de Val d'Aran realitza aportacions tant directes com indirectes orientades a la promoció turística de la comarca (fires, agents de viatge, revistes, vídeos promocionals, etc.).
- 8- Consolidació de la imatge de destí de la Val d'Aran a través de certificacions: Biosphere, Smart Destination, Segell de Destí de Turisme Familiar, Segells de l'Agència Catalana de Turisme.

ASPECTES NEGATIUS Debilitats i Amenaces

- 1- Escassa informació turística digital. Falten accions de visió digital: més digitalització i promoció dels recursos a la xarxa, falta una pàgina web moderna, atractiva i dinàmica i promoció a les xarxes socials. També hi ha una manca de planificació en la gestió dels canals de promoció online existents, no sempre presenten coherència en l'estructura, continguts i en el relat de promoció turística i són excessivament descriptius i poc experiencials de cara a l'usuari. Diverses de les eines, com per exemple l'agenda, requereixen més actualització.
- 2- Manca material informatiu, alguns en paper (mapes, tríptics), i altres en format electrònic (web turística, app, emails de fidelització, etc.) elaborats o gestionats per una futura oficina de turisme i que els futurs comerços i/o establiments puguin facilitar als visitants.

- 3- Hi ha la necessitat d'apostar per accions de promoció conjunta. No es transmet el potencial d'atractius i recursos del municipi. La manca d'una imatge i marca potent i concreta del municipi i un relat més clar i treballat que valori els recursos i atractius existents i les experiències associades.
- 4- Necessitat de consolidació d'un portal de venda creuada per a la comercialització de paquets turístics amb proveïdors (tant locals com d'altres municipis de la comarca). També es necessita la presència del Producte turístic a canals de venda (agències, operadors, etc.).
- 5- La distància, la falta de promoció i de venda de packs, deixen el poble d'Es Bordes amb molt poc reconeixement en aquests mercats. El municipi podria treure més profit al flux de visitants tant l'existent com el futur.
- 6- Ambigüitat en la definició del model turístic actual del municipi, on encara no s'ha fet una aposta clara per destacar els seus valors, entre d'altres el seu paisatge i la seva cultura. I això s'ha vist reflectit en l'estratègia de promoció.
- 7- Al poble d'Es Bordes, li falta posicionament en l'estratègia i accions de màrqueting del Conselh Generau de Val d'Aran en l'àmbit comarcal.
- 8- Insuficient promoció, màrqueting i explotació de la "imatge de destí Val d'Aran" (certificacions) per part dels possibles "proveïdors de visitants" del poble d'Es Bordes, com a recurs Turístic

EIX 05. PLANIFICACIÓ, ORDENAMENT I GESTIÓ

ASPECTES POSITIUS Fortaleses i Oportunitats

- 1- L'existència del projecte que aviat començarà a caminar del "Parc Fluvial d'Es Bordes". Aquest projecte ha de donar resposta estratègica al fenomen de la despoblació i al repte demogràfic de repoblació.
- 2- Modificació de les normes subsidiàries de planejament que regeixen als municipis d'Arres, Bausen, Bossòst, Es bordes, Canejan, les, Vielha, Vilamòs i Naut Aran per protegir i facilitar la rehabilitació de les bordes o cabanes agrícoles tradicionals.
- 3- Existència de programes provincials (Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida, Laboratori de Turisme) encaminats a enfortir el coneixement informatiu, documental, estadístic i qualitatiu del sector turístic, per a tots els agents públics i privats.
- 4- Existència del Pla Estratègic de Turisme Val d'Aran (Turisme Val d'Aran, Agència Catalana de Turisme, Aran Natura, Patronat de Turisme Ara Lleida, Programa Pirineus, entre altres), amb accions operatives i estratègiques per part de Conselh Generau d'Aran i el sector empresarial aranès.
- 5- Figures d'ordenament i planificació que regulen els recursos, alguns d'ells sensibles.
- 6- Regularització dels allotjaments turístics i establiments hotelers i d'allotjament del municipi.

ASPECTES NEGATIUS Debilitats i Amenaces

- 1- Paral·lelament al projecte Parc Fluvial, manca un Pla Estratègic i Model Turístic al municipi que sigui plenament participatiu, consensuat i assimilat per la major part d'agents públics i privats que de forma clara prioritzi i aposti per valorar el paisatge, el patrimoni natural, històric, cultural i sobretot gastronòmic del Municipi i el seu entorn.
- 2- Tot i la modificació d'aquesta norma, es necessita una revisió de la normativa urbanística municipal i un impuls des de l'administració per la rehabilitació d'aquests habitatges (Programa d'Ajudes). També es requereix facilitar i/o incloure la recuperació d'habitatges del nucli antic.

- 3- Elaborar estudis municipals que permetin conèixer millor la demanda eco turística, i el perfil dels turistes que visiten el poble. Establir procediments i indicadors d'avaluació permanent dels impactes que el turisme i l'eco turisme pot generar sobre els valors naturals i culturals, així com els beneficis econòmics associats en l'àmbit municipal.
- 4- Carència d'informació i vinculació en el Pla Estratègic de Turisme Val d'Aran.
- 5- Falta una revisió dels espais d'ús turístic i la seva compatibilitat amb la propietat privada.
- 6- Es necessita una millora en l'estructura d'interlocució per a nous projectes turístics (emprenedors, ajudes) i la creació de línies específiques d'ajudes per possibles Productors Artesans.
- 7- Manca de mecanismes de suport institucional a empreses per tal que creïn i promoguin activitats eco turístiques. També es necessita un programa de sensibilització d'educació ambiental per a la ciutadania d'Es Bordes.
- 8- Necessitat de crear un programa específic per l'ús del nou coworking. (ajudes per a emprenedors).
- 9- Seria interessant un programa de regularització dels allotjaments (horaris, preus, etc.) gestionat des d'una perspectiva externa.

EIX 06. COL·LABORACIÓ, COOPERACIÓ I COORDINACIÓ.

ASPECTES POSITIUS Fortaleses i Oportunitats

- 1- Clima d'aparent cooperació entre agents públics i privats, tant per a la promoció turística del municipi, com per a la gestió d'equipaments (establiments d'allotjament, apartaments turístics, restaurants, etc.), i d'esdeveniments d'interès turístic.
- 2- Existència de productes, proveïdors i serveis públics amb perfils i objectius turístics similars.
- 3- Organització d'esdeveniments i accions d'interès turístic des de l'ajuntament, vinculades als habitants i els diferents agents privats del poble.
- 4- Creació del Pla Estratègic de Turisme Val d'Aran amb accions operatives i estratègiques per part de Conselh Generau d'Aran i el sector empresarial aranès.
- 5- Dinamització del turisme a la província de Lleida, a través del Patronat de Turisme de Lleida "Ara Lleida" amb accions importants i directes en el sector turístic.

ASPECTES NEGATIUS Debilitats i Amenaces

- 1- La no existència d'una Associació de Turisme, o d'un fòrum públic/privat específic i permanent (Taula, Grup de Treball, etc.) a on acordar propostes i abordar problemàtiques entre administració, empreses i associacions vinculades al sector turístic del municipi.
- 2- Absència de cooperació entre els comerciants/restauradors del municipi. No existeix cap unió de "botiguers" o "comerciants". Hi ha un escàs esperit col·laboratiu en el sector, potser per falta d'oportunitats i visió innovadora. (massa crítica molt petita)
- 3- Manca un ventall d'iniciatives associatives en el municipi (culturals, socials, joves, esportives). Necessitat d'una major coordinació en l'organització d'esdeveniments tant entre les diferents àrees de l'administració pública (cultura, esports, turisme), com entre i amb els mateixos agents privats (entitats, empreses, etc.).(Pel que s'ha comentat tot gira al voltant del mateix equip de persones i això pot generar esgotament o rebuig)

- 4- Manca de comunicació i cooperació entre el Conselh Generau (reconeixement) l'Ajuntament i el sector empresarial (implicació) del poble, per beneficiar-se de les accions i estratègies del Pla Estratègic de Turisme Val d'Aran.
- 5- Hi ha una necessitat de col·laboració i coordinació entre el Patronat de Turisme de Lleida i l'Ajuntament.

CONCLUSIONS AL DAFO: 6 Reptes per un Turisme Sostenible a Es Bordes

A continuació es fa una frase que pretén resumir on estem i cap on es vol anar per cadascun dels eixos.

RECURSOS NATURALS I CULTURALS

De... Ús inadequat dels valors dels recursos naturals i culturals... A naturalesa i cultura com a recurs Turístic per la dinamització local

INFRAESTRUCTURES, EQUIPAMENTS I SERVEIS PÚBLICS D'ÚS TURÍSTIC

De... Diversos equipaments turístics infrautilitzats, ineficaços i poc explotats... A centres de dinamització turística i equipaments prioritzats, atractius i operatius.

INFRAESTRUCTURES, EQUIPAMENTS I SERVEIS PÚBLICS D'ÚS TURÍSTIC

De... Proveïdors amb necessitat de professionalitzar-se i una oferta limitada i poc estructurada

A... professionals especialitzats en el sector Turístic, amb una àmplia oferta d'experiències

PROMOCIÓ MÀRQUETING I COMERCIALIZACIÓ

DE... accions disperses de promoció i venda A... estratègia global de comunicació enfocada, màrqueting i comercialització a segment familiar.

PLANIFICACIÓ, ORDENAMENT I GESTIÓ

De... normativa i gestió administrativa poc adaptada a la realitat del territori i del temps, A.....marc normatiu i de planificació coherent, flexible i adaptat al context

COL·LABORACIÓ, COOPERACIÓ I COORDINACIÓ

De ... empreses i administracions amb visions i interessos divergents A... xarxa de cooperació de professionals públics i privats.

3. MODEL DE TURISME SOSTENIBLE: ES BORDES 2030

FASE 2: DEFINICIÓ DEL MODEL

En aquesta segona fase, el pas ha estat respondre a la pregunta Què volem? I així establir el Model de Turisme Sostenible Es Bordes 2030. Així s'ha definit una visió per a l'horitzó 2030, uns principis orientadors, i un esquema participatiu i de governança.

El Pla d'Acció preveu 10 accions a desenvolupar en l'horitzó 2030. S'estructura en 6 eixos estratègics que aborden, des de l'ús sostenible dels recursos naturals i els equipaments, fins a la millora de l'oferta, el màrqueting, i la col·laboració entre agents públics i privats.

3.1. Visió

El Pla Estratègic de Turisme Sostenible Es Bordes 2030 defineix el seu model turístic de futur en el municipi a partir de la seva visió, uns principis comuns i un esquema de participació i governança.

La visió que emmarca el desenvolupament d'un turisme sostenible a Es Bordes a l'horitzó de l'any 2030 és:

"Es Bordes com a referent de turisme de muntanya sostenible a la comarca de la Vall d'Aran, a partir de valorar l'estil de vida i el seu paisatge, basat en el comerç, el riu Garona, la seva vila i llogarets, les seves tradicions i els seus recursos naturals mesurats davant d'un model participatiu públic i privat que contribueixi a millorar l'ocupació i qualitat de vida de la seva gent i a la conservació i millora del seu patrimoni "

Valors i idees referencials per teixir aquesta visió:

INNOVACIÓ, CONSTÀNCIA I PERSPECTIVA:

La reconversió cap a un model de turisme sostenible i de qualitat serà lenta o no serà. Esdevé clau assumir la necessitat de ser constants i de treballar amb mirada llarga, sense esperar canvis immediats ni impactes espectaculars a curt termini. Cal entendre que el camí cap a la innovació i la qualitat no és fàcil ni immediat, sinó que requereix perspectiva, treball continuat i constància.

L'impuls i obertura de l'oficina de turisme, és l'eix imprescindible i vertebrador d'aquest camí. Un espai obert, amb un horari adaptat a les necessitats del visitant, un referent on trobar respostes, facilitats i les ofertes per descobrir i gaudir del territori. Aquest

també serà un espai on els agents locals es formaran en matèria turística i coordinaran esdeveniments.

QUALITAT I MEDI AMBIENT

El model de Turisme Sostenible d'Es Bordes, aposta per la qualitat (qualitat de vida, urbanística i territorial, ambiental, comercial, educativa, de llocs de treball, d'oferta turística, etc.), prioritzant accions de reconversió, de creixement i millora del model socioeconòmic del municipi.

Una atenció professionalitzada per part dels diferents agents (restaurants, hotels, cases rurals, empreses aventura, formatgeries, etc.) i el compromís d'aquestes empreses turístiques per la certificació Biosphere , segell que valora el medi ambient i el patrimoni cultural, dos valors que són presents el municipi i un reclam per la recepció turística, són només dos exemples d'aquesta qualitat i compromís cap al medi ambient.

EDUCACIÓ I CAPACITACIÓ

Impregnar les polítiques de desenvolupament local pensant en la rellevància de l'educació i la capacitació, destinant recursos a la formació i capacitació pels habitants d'Es Bordes (oferta formativa, formació ocupacional, educació no formal, etc.). Ampliar l'oferta educativa de l'escola, cap a activitats relacionades amb activitats de sensibilització ambiental, esdevindrà clau tant per millorar el model econòmic, com per la qualitat de vida de la població local (promoure el civisme, el respecte, la pertinença, el compromís cívic).

LIDERATGE:

Amb la finalitat de garantir un desplegament òptim de l'estratègia definida transversalment, cal entendre el "Pla Estratègic de Turisme Sostenible Es Bordes 2030" com l'instrument de referència i lideratge pel desenvolupament del turisme al municipi i el Model de Governança, com a mecanisme de participació, impuls, i valoració del model, amb la coordinació de l'Ajuntament d'Es Bordes.

REALISME:

Malgrat els reptes i fites que es pretenen assumir a curt, mitjà i llarg termini, aquest projecte també vol destacar la importància de ser realistes, de tocar de peus a terra i d'assumir que els canvis són lents i requereixen certs marges temporals.

Tot i això, el model de Governança, coordinat per l'Ajuntament, faran una avaluació continuada del projecte, fent el seguiment de l'execució de les accions i la valoració dels resultats d'aquestes.

SINGULARITZACIÓ:

Que Es Bordes té molt camí per recórrer pel que fa a la valoració i potenciació de les seves singularitats és un fet. Només a través de l'aprofitament i desenvolupament dels elements que singularitzen el municipi (patrimoni natural i cultural, gastronomia, Riu Garona, etc.) es podrà posicionar.

La singularització suposa la necessitat de fer apostes per línies i noves formes de treball específiques i, per tant, assumir que el "l'afluència de visitants de l'Artiga de Lin" és una peça més del desenvolupament econòmic del municipi, però no n'és l'única.

Impulsar la marca "Es Bordes 2030", amb el Castell (bé cultural d'interès nacional), apostar pel Parc Lúdic de la Garona, ampliar l'oferta de productes locals o oferir una àmplia xarxa de senders per la pràctica de BTT, són només algunes de les apostes per aquest camí cap a la singularització.

CORRESPONSABILITAT:

L'Ajuntament d'Es Bordes, esdevé l'impulsor i un agent imprescindible per a garantir el desenvolupament del PETS Es Bordes 2030. Un agent absolutament necessari, però no suficient. L'eficiència del Pla Estratègic com a instrument de lideratge del desenvolupament local, només s'assolirà mitjançant el model de Governança obert, on l'objectiu d'aquest és crear espais de corresponsabilitat que impliquin els agents de tots els sectors.

3.2. Visió dels possibles visitants a Es Bordes

Visió d'un turista

Em dic Joan i juntament amb la meva família hem planificat un cap de Setmana a la Vall d'Aran. M'havien parlat d'Es Bordes i la veritat és que desconeixia aquest Municipi.

Tot i que estàvem allotjats a Vielha, hem arribat de bon matí al Poble, des d'allí hem agafat una visita guiada que ens ha portat a veure amb detall indrets i racons de la zona del Uelhs d'eth Joeu que fins ara, eren desconeguts per nosaltres. El guia, un naturalista amb molta traça, ens ha fet una visita pels majestuosos boscos de la Vall de l'Artiga. Allí hem après a escoltar el silenci.

De baixada la ruta ha continuat fent una visita a les esglésies dels pobles de l'altre costat de la Ribera. Ens ha sortit un reportatge fotogràfic espectacular.

Acabada la visita del matí, hem tornat a dinar a es Bordes on hem trobat un restaurant on ens han atès meravellosament. Per cert, els caragols d'Es Bordes són boníssims.

Després de dinar els nens han anat a fer un volt i han jugat a un joc de pistes que els ha fet, sense ni adonar-se'n, una visita guiada pel poble. Nosaltres hem triat de pujar al Catet Leon. Els plafons explicatius i tot el material gràfic que acompanya la visita lliure ens ha interessat moltíssim. Hem trobat un Sr que ens ha comentat que podíem anar a l'antic Bar del poble, una cantina que es troba gairebé intacta des que per allà als anys 60 la van tancar. Ara allí s'hi pot trobar una mostra súperinteressant de licors i formatges que fan perdre el coneixement. Ho hem comprovat de primera mà.

Quan marxàvem, ens han comentat que a Es Bordes a les 19:00 de la tarda hi havia un petit espectacle teatralitzat i que ens ajudaria a comprendre amb més detall els darrers 50 anys del Municipi. Ens ha picat la curiositat i ens hem quedat.

Aprofitant el temps en què no començava la visita, els nens estaven jugant a la plaça del poble amb altres nens en una sala poliesportiva on s'hi ha trobat com a casa.

La visita ha estat un 10. Ens ho hem passat molt bé i a part de riure, hem après coses que ens han sorprès encara més.

Són les 20:30 del vespre i hem decidit que potser estaria bé fer un mos al bar del poble i pujar a dormir cap a Vielha.

Parlant amb el guia i algun veí ens ha suggerit que anéssim demà a la visita guiada de la formatgeria de la Irissa. La veritat és que estem tan contents que hem decidit que demà també tornarem a Es Bordes. En aquesta ocasió farem la visita a les esglésies i cementiris dels pobles de l'altre cantó de la Ribera, farem la visita a la formatgeria i acabarem el dia fent un petit pícnic a la zona lúdica del Riu Garona. Ens han dit que s'hi està de faula.

Ens hem trobat a l'alcaldeessa i ens ha parlat que el Municipi té un programa d'actes anuals molt potent i que a veure si tornem aviat. (...)

La visita a Es Bordes no ens ha deixat indiferents i estem segurs que tornarem a menjar caragols, a comprar formatges, gaudir i jugar amb les persones i els nens del poble que tan bé ens han acollit.

Visió d'un emprenedor

Uf! Vielha està impossible. Em vaig assabentar que a Es Bordes havien obert un coworking i hi vaig trucar. La meva sorpresa va ser que tenien un lloc per mi. Jo treballo per una consultora ubicada a Madrid, però em puc permetre fer el 100% de la meva jornada amb teletreball. Estar aquí és un luxe, ja que a part de l'espai que està molt bé, al coworking hi ha un molt bon ambient i es respira esperit de col·laboració.

L'Ajuntament no para d'impulsar xerrades i trobades i està aconseguint convertir aquest petit poble en un lloc on passen coses.

Avui fa un any que m'hi vaig instal·lar i tot i que visc a Bossòst, penso que venir a viure a Es Bordes pot ser un molt bona opció. L'Ajuntament s'esforça perquè no em falti de res i penso que seria un molt bon lloc per establir-me per una temporada llarga.

Visió d'una família resident al poble

Som una parella amb dos nens petits. L'habitatge a la Vall era un problema. També l'accés als serveis bàsics. En el nostre cas, el fet de tenir en marxa l'escola, i alhora tenir uns preus dels lloguers més raonables ens va motivar molt a l'hora de quedar-nos a viure aquí.

Ara els nens ja són una mica més grans i ja estan pensant en cap on enfocaran el seu futur i què volen fer quan siguin grans. Per descomptat, nosaltres els diem que cal estudiar i potser anar a fora a veure el món. Ells insisteixen en el fet que Es Bordes disposa de gairebé tot el que es necessita per tenir una gran qualitat de vida, i que si poden aprofitaran el potencial del coworking i de l'afluència de visitants per muntar un negoci propi relacionat amb el turisme.

3.3. Principis per un turisme sostenible

El model de planificació i gestió d'un turisme sostenible a Es Bordes ha d'estar fonamentat en tres dimensions clau.

- Primer, a contribuir a la preservació i millora dels recursos patrimonials, naturals, culturals i paisatgístics del municipi, que juntament amb la seva gent, són la base i el centre d'interès dels atractius d'un turisme sostenible.
- Segon, en un impuls per millorar la qualitat turística, tant de la destinació, per atreure i satisfer el visitant, com del turista, per generar més valor afegit a la destinació en termes econòmics, socials i ambientals.
- Tercer, en la dinamització social, econòmica i cultural del municipi, fent valdre la seva identitat, singularitat i fent protagonistes a la mateixa població.

(Què aconseguim?)

Principis bàsics per a un turisme sostenible a Es Bordes

- Ajudar a conservar el patrimoni natural i cultural del municipi, reduint els impactes negatius sobre l'entorn i la seva població.
- Millorar la qualitat de vida de la població local, fomentant la cooperació i incloent-la en els processos de planificació turística, alhora que promoure l'emprenedoria, la innovació, l'augment d'ocupació i la sostenibilitat econòmica de les empreses.
- Oferir una experiència d'alta qualitat als visitants, incorporant elements interpretatius per seduir i conscienciar sobre els valors patrimonials i la seva preservació.

- Atreure un tipus de públic, tant d'àrees properes com d'àmbit estatal i internacional, interessat a conèixer i gaudir dels valors que ofereix l'entorn, com la tranquil·litat, la natura, el silenci, la salut i la tradició.

3.4. Esquema participatiu i de governança

El turisme és una qüestió col·lectiva i les seves activitats incideixen en la construcció de l'espai de forma transversal. Per això, l'Administració ha de definir el marc de governança per garantir l'interès general del municipi a fi de garantir el lideratge públic de la gestió turística de forma coordinada i participada amb altres agents.

En el procés de Governança, el suport ha de ser ampli i representatiu dels interessos dels diferents grups. La gestació i el desenvolupament del procés han de sumar tantes perspectives com sigui necessari i s'ha de tenir en consideració les legítimes expectatives de les parts interessades. Aquesta participació ha d'estar ordenada i és imprescindible fixar terminis. Cal també que cada agent tingui clares les seves responsabilitats. De la mateixa manera, resulta molt interessant tenint en compte una iniciativa d'aquesta naturalesa formar part d'aliances amb altres moviments anàlegs amb què compartir coneixements, així com comparar experiències i bones pràctiques.

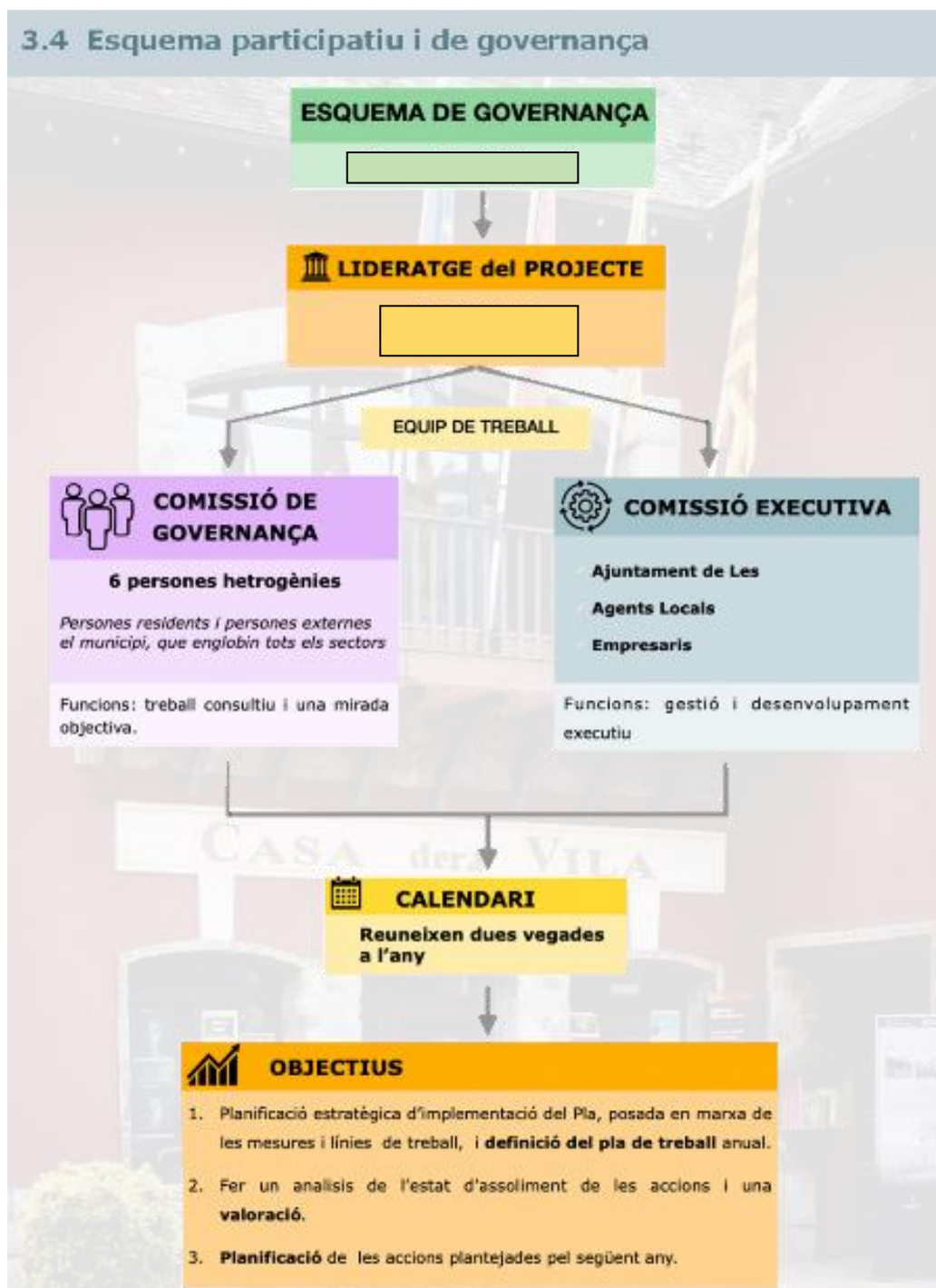
Partint d'aquestes qüestions, pel desenvolupament d'aquest esquema participatiu i de governança, s'ha creat un equip de treball, liderat per l'alcaldessa d'Es Bordes.

Dins d'aquest equip de treball, hi ha la Comissió de Governança i la Comissió Executiva. La Comissió de Governança, estarà formada per 6 persones heterogènies (des de representants dels agents locals, fins a persones totalment externes al municipi), per tal de garantir un paper consultiu i una mirada objectiva en relació amb el projecte; i la Comissió Executiva, amb les tasques de gestió i desenvolupament executiu, integrada per l'Ajuntament, agents i empresaris privats.

Aquesta taula de treball, es reunirà dues vegades a l'any amb els següents objectius i funcions generals:

1. Planificació estratègica d'implementació del Pla, posada en marxa de les mesures i línies de treball, i definició del pla de treball anual.
2. Fer una anàlisi de l'estat d'assoliment de les accions i una valoració.
3. Planificació de les accions plantejades pel següent any.

Esquema participatiu i de governança

3.5. Objectius

A continuació s'exposen els Objectius Generals del Pla Estratègic de Turisme Sostenible Es Bordes 2030 els quals sorgeixen dels reptes anteriorment exposats:

OBJECTIU 1:

Afavorir un ús turístic sostenible dels recursos i atractius del municipi que contribueixi a la seva millora i conservació.

OBJECTIU 2:

Optimitzar i millorar les infraestructures, equipaments i serveis públics d'interès turístic a Es Bordes.

OBJECTIU 3:

Consolidar una oferta diversa i competitiva amb professionals i proveïdors corresponsables i de qualitat.

OBJECTIU 4:

Atraure una demanda creixent interessada en la natura, el paisatge i l'entorn rural, tant nacional com internacional, amb una estratègia integral de comunicació i promoció.

OBJECTIU 5:

Integrar i potenciar la planificació i gestió turística amb caràcter transversal en les polítiques municipals (desenvolupament, ocupació, urbanisme, participació, tecnologies, etc.).

OBJECTIU 6:

Fomentar una col·laboració estable i eficaç entre agents públics i privats que aglutinin i reforcin el sector turístic.

3.6. Resultats Esperats

Amb el desenvolupament de les 10 accions clau plantejades en el projecte, es preveu una aportació de beneficis i impactes sobre l'economia, el medi ambient i la societat gairebé immediata, que reforçaran i impulsaran el poble d'Es Bordes com a destí turístic i espai pel desenvolupament de l'emprenedoria.

- Augment important en l'afluència de visitants: augment de visitants en els recursos i activitats turístiques, augment en pernoctacions en establiments, augment en el nombre de serveis de restauració, etc.
- Efecte demogràfic i de fre de la despoblació: augment de la taxa de població resident real, augment població infantil, etc.

- Incrementant de la qualitat de vida dels residents: augment de llocs de treball al municipi, manteniment dels serveis públics (CAP, transport escolar, Visites Serveis Socials.), etc.
- Augment en la taxa de l'emprenedoria: increment en projectes d'emprenedoria, atracció de nous habitants emprenedors, etc.

En conclusió, ca creació d'ocupació i la consolidació de nous models de negoci, preveu l'establiment de 10 nous llocs de treball directes en establiments i comerços dins el poble. Amb la creació d'aquests 10 llocs de treball, s'estima que un total de 7 noves famílies necessitaran allotjar-se al poble. Si estimem que una família mitjana té un total de 2,3 membres, s'estima que per a 7 famílies al poble guanyaria un total d'uns 20 habitants, el que equival a un creixement poblacional superior al 7%.

4 PLA D'ACCIÓ (Com aplicar-ho?)

PLA ESTRATÈGIC DE TURISME SOSTENIBLE ES BORDES 2030

FASE 3: PLA D'ACCIÓ

Finalment, per donar resposta al model i els objectius estratègics plantejats, s'ha proposat un Pla d'Acció que inclou una bateria de propostes d'actuacions, estructurades en 6 eixos estratègics que es detallen a continuació. Com aplicar-ho?

Aquest apartat presenta una de les parts centrals del Pla Es Bordes 2030, ja que integra les propostes d'acció seleccionades a partir d'un procés d'avaluació, així com de les contribucions tant dels agents que han participat en les sessions, reunions i entrevistes com del mateix equip redactor.

4.1. Línies estratègiques i propostes d'accions

En coherència amb la diagnosi i els reptes, la proposta s'estructura en 6 eixos temàtics o d'acció com s'indica a la següent pàgina. Cada eix disposa d'un codi de color i es correspon a un gran àmbit temàtic:

1. Recursos naturals i culturals
2. Infraestructures, equipaments i serveis públics d'ús turístic
3. Productes i proveïdors Turístics (Gestió de l'oferta).
4. Promoció, màrqueting i comercialització (Gestió de la demanda)
5. Planificació, ordenament i gestió
6. Col·laboració, cooperació i coordinació

Aquests 6 eixos estructuren les accions seleccionades d'entre totes les propostes. Com veurem posteriorment, cada actuació ha estat descrita per mitjà d'una fitxa. En total, s'han seleccionat 10 Accions Clau, considerades així pel seu grau de prioritat i / o facilitat en la seva implementació.

4.2. Llistat complet de propostes d'accions

EIX 01 RECURSOS NATURALS I CULTURALS

- A. "Elaboració de catàlegs informatius sobre els recursos turístics de la zona (mapes, xarxa de senders, rutes BTT, ressenyes, etc.)
- B. Itineraris sensorials a la natura per persones amb discapacitats i mobilitat reduïda
- C. Posada en valor el patrimoni arquitectònic, històric i identitat (joc, joc virtual, visites autoguiades).
- D. Impuls del projecte del "Parc lúdic" del riu Garona
- E. Creació d'eines per augmentar el consum gastronòmic. Promoció plats típics, productes locals, innovació culinària.
- F. Iniciativa publicoprivada per fer una activitat divulgativa de conservació i promoció dels valors faunístics, en especial el bosc.
- G. Ciclisme de Muntanya, turisme sostenible. (Possible ruta de Vilamòs a Es Bordes, o la ruta Trans Garona)
- H. Reconeixement públic pel desenvolupament d'esdeveniments relacionats amb els formatges i potenciar la formatgeria de la Iriosa, tot vinculat amb la imatge de "Es Bordes 2030"
- I Explotació de les figures de protecció de l'Artiga de Lin i de la Maladeta, amb paquets turístics amb origen a Es Bordes i vinculació en les estratègies de difusió.
- J. Impuls de les visites teatralitzades com factor de diferenciació.
- K. Impuls d'un calendari cultural d'actuacions i concerts rellevants fets en format de tarda.

EIX 02

INFRASTRUCTURES EQUIPAMENTS I SERVEIS PÚBLICS D'ÚS TURÍSTIC

- A. Consolidació d'una xarxa d'equipaments d'ús públic ben coordinada pel que fa a les visites. (esglésies, castell, Central de Benós, etc...)
- B. Creació i adaptació d'itineraris i equipaments a la natura per a persones amb necessitats especials.
- C. Xarxa de Senders pel desenvolupament del projecte de Ciclisme de Muntanya.
- D. Habilitació de Circuits Permanents: trail runnig i orientació.
- E. Crear zones més zones d'aparcament al voltant del poble.
- F. Creació d'una oficina de turisme (atenció al visitant) pròpia.
- G. Programa Es Bordes Digital: accés Wi-Fi lliure, connectivitat i tecnologia vinculada al turisme.
- H. Rehabilitació eco eficient i recondicionament del patrimoni arquitectònic i històric (Relotge del Campanar, Cateth Leon)
- I. Creació i impuls del projecte del Parc Lúdic del Garona ("Platja del Garona")
- J. Millora de les infraestructures per a la mobilitat i accessibilitat a persones amb necessitats especials dins del poble.
- K. Espais per a la formació aprofitant les instal·lacions de l'escola (estiu)
- L. Fer més sostenible la gestió dels establiments d'allotjament turístic.
- M. Transició energètica: ús d'energies alternatives produïdes al municipi en els equipaments públics.
- N. Incorporar criteris bioclimàtics al planejament urbanístic.
- O. Rehabilitació d'habitatges en el centre històric (ús públic i turístic).
- P. Habitatges Socials.
- Q. carregadors elèctrics.

EIX 3

PRODUCTES I PROVEÏDORS TURÍSTICS

- A. Centre d'Acollida del Turisme: punt d'informació i comercialització turística, d'esdeveniments i activitats.
- B. Ampliació oferta informativa turística: Guia informativa, mapa atractius turístics, catàleg d'experiències.
- C. Impulsar un sistema de promoció i gestió publicoprivada de les instal·lacions d'aventura.
- D. Ampliació oferta turística d'aventura: rutes a cavall, rutes interpretades pel bosc.
- E. Adaptació i nou impuls de la marca: "Es Bordes 2030"
- F. Impuls del patrimoni històric, cultural i arquitectònic.
- G. Centre d'Interpretació a l'aire lliure de l'energia hidroelèctrica.
- H. Producte Gastronòmic: impuls i integració de productes turístics de base gastronòmica.
- I. Digitalització de les experiències turístiques locals mitjançant jocs digitals i gamificació.
- J. Potenciar Es Bordes com a destinació cicloturista des d'on surtin rutes cap a Vielha, Bossòst i Vilamòs.
- K. Promoure la implantació d'una d'empresa especialitzada en la comercialització d'activitats de descens BTT (Vilamòs – Es Bordes)
- L. Acostament vivencial a les tasques, rutines i recursos de granja. (Buscar algun pagès que volgués ensenyar el què fa)
- N. Parc lúdic Garona: Rutes interpretatives, activitats d'aventura, infraestructures lúdiques amb segell de qualitat ambiental. Segell Biosphere.
- O. "Passaport del gastrònom": reactivació del turisme gastronòmic.
- P. Ampliació oferta formativa, vinculada a les possibilitats del territori (tècnics de muntanya, piragüisme)

- Q. Paquets combinats: generació de productes que integrin diverses activitats, o que combinin diverses modalitats (eco turisme i turisme gastronòmic, cultural, etc.)
- R. Segells de qualitat ambiental del sector turístic
- S. Hostaleria amb acreditació CETS (Carta Europea de Turisme Sostenible)
- T. Explotació del conreu de cargols de muntanya. (Per exemple)
- U. Impuls i ajudes per emprenedoria artesana
- V. Obtenció del Segell Biosphere

EIX 4

PROMOCIÓ MÀRQUETING I COMERCIALITZACIÓ

- A. Pla de Comercialització i màrqueting com a referent en Turisme Sostenible de Muntanya
- B. Promoció i impuls del Centre d'Acollida del Turisme, com a niu de comercialització i venda de productes i serveis turístics.
- C. Promoció publicoprivada de la marca "Es Bordes 2030".
- D. Accions de visió digital: digitalització dels recursos, promoció turística virtual, portal web atractiu, estratègia de màrqueting a les xarxes socials.
- E. Comercialització projecte d'integració dels col·lectius amb més desavantatges.
- F. Parc lúdic del Garona: Campanya per a la generació de continguts rellevants i experiencials per als nous viatgers
- G. Vídeos promocionals turístics que s'ajusti als desitjos dels segments del mercat.
- H. Promoció d'esdeveniment culturals: Marca, imatge, regala experiències, comercialització i participació en xarxes.
- I. Projecte de valorització i divulgació publicoprivada del patrimoni hidroelèctric.
- J. Accions i campanyes d'ampli abast que donin a conèixer la proximitat amb les zones d'interès natural de l'Artiga de Lin i la Maladeta. (projecció nacional i tur operadors internacionals).

- K. Conceptualització, estructuració i disseny de paquets turístics segmentats, per a diferents perfils de viatger.
- L. Campanya informativa i formativa pels agents privats del sector turístic
- M. Estratègies de Venda Creuada amb Vielha, Les, Bossòst. (Cross-selling).
- N. Accions de màrqueting directe a escala comarcal.
- O. Comercialització a partir d'operadors turístics (tur operadors, agències de viatges).
- P. Creació d'eines de fidelització: qüestionaris de satisfacció, recollir dades, e-mail màrqueting, SMS, xarxes socials, etc.

EIX 05

PLANIFICACIÓ, ORDENAMENT I GESTIÓ

- A. Implementar i avaluar el Pla Estratègic de Turisme Sostenible Es Bordes 2030.
- B. Elaborar estudis que permetin conèixer millor la demanda, i el perfil dels turistes que visiten el poble.
- C. Establir procediments i indicadors d'avaluació permanent dels impactes que l'eco turisme pot generar sobre els valors naturals i culturals, així com els beneficis econòmics associats.
- D. Establir mecanismes de suport institucional a empreses per tal que creïn i promoguin activitats ecoturístiques.
- E. Revisió i modificació de la normativa urbanística per la rehabilitació d'habitatges al centre històric i cases rurals. (Programa d'Ajuts).
- F. Programa específic per la creació d'un obrador col·lectiu per a productors locals i forans. (ajudes per a emprenedors).
- G. Línies específiques d'ajudes per Productors Artesans.
- H. Elaborar ordenances municipals per promoure la implantació d'energies renovables en el consum privat del municipi.
- I. Campanyes de sensibilització, educació ambiental i gestió de residus per als residents.

EIX 06

COL·LABORACIÓ COOPERACIÓ I COORDINACIÓ

- A. Programació d'un calendari d'interlocució entre els organismes públics i els agents turístics.
- B. Compromís d'una major coordinació publicoprivada a l'hora de l'organització d'esdeveniments culturals. Crear una dinàmica de treball conjunta amb l'objectiu d'establir un Calendari Anual i dur a terme una promoció conjunta sense contra programacions.
- C. Pla de cooperació per a la de formació dels proveïdors (allotjaments, comerços, empreses d'activitats, etc.).
- D. Establir mecanismes de coordinació entre agents públics i privats relacionats amb l'eco turisme destinats a fomentar-ne el desenvolupament eficaç.
- E. Programa de formació i suport a l'emprenedoria.
- F. Crear i potenciar el Coworking, per emprenedors i nous habitants (compartir espai, intercanvi d'idees, projectes, col·laboració).
- G. Creació d'una Associació de Botiguers i Comerciants, per una cooperació i coordinació activa entre comerços, activitats, etc...
- H. Impuls i ajudes per part de l'ajuntament per la creació d'associacions (Club lúdic del poble).
- I. Promoure la descentralització de l'Administració del Conselh Generau d'Aran per tal de promoure l'activació de l'econòmica local d'acord amb salaris fixos vinculats al funcionariat. Això podria esdevenir la palanca per dinamitzar l'activitat econòmica d'altres emprenedors.

4.3. Selecció de les 10 Accions Clau

Aquest apartat presenta una de les parts centrals del Pla, ja que integra les seleccionades d'entre totes les propostes, per posar en marxa de forma prioritària, bé perquè són imprescindibles per avançar del projecte "Es Bordes 2030", o bé donada la seva importància i facilitat per a la seva implantació.

A la següent pàgina llistem aquestes 10 accions. Més endavant, veurem com cada actuació ha estat descrita per mitjà d'una fitxa.

4.4. Descripció de les FITXES-RESUM

Com hem avançat anteriorment les accions es presenten sintetitzades per mitjà d'una fitxa resum amb les següents dades.

AGENT IMPULSOR: Indica l'entitat o entitats amb competència o més oportuna per promoure l'actuació en qüestió. No ha de ser l'únic agent que participi, però sí que serà important el seu lideratge.

EXECUCIÓ: indica el període (en mesos) que s'estima per a l'execució de l'acció. Quan aquesta no preveu un període específic sinó que és de caràcter continu s'indica com "Continua". Una altra opció és que l'execució sigui "Per fases".

TERMINI: S'han identificat 2 períodes que determinen l'horitzó en què es considera viable i adequada la implementació de l'acció:

-CURT (1-2 anys). Per a actuacions assolibles en un curt període de temps. No requereixen molts recursos o són relativament fàcils d'aplicar (per exemple no impliquen canvis normatius, ni consensos complexos).

-MITJÀ-LLARG (3-6 anys). Per a actuacions que requereixen molts més recursos (tècnics, financers, etc.), un procés participatiu o de consens més ampli, i que en definitiva necessiten un període mitjà- llarg per dur-se a terme.

RECURSOS: S'estimen dos tipus de recursos:

-Tècnics o de personal: Els rangs són els següents:

Grup petit: <10 persones (equips petits o de pocs professionals, d'entitats públiques i/o privades)

Grup mitjà: Entre 10 y 20 persones (equips amb personal de diversos perfils d'entitats públiques i/o privades)

Grup gran:> 20persones (equip multidisciplinari amb una quantitat important de professionals i col·laboradors)

-Financers (pressupostaris): Indiquen el rang de pressupost aproximat requerit per a l'actuació.

Petit: <20.000 EUR

Mitjà: Entre 20.000 i 50.000 EUR

Gran:>50.000 EUR

4.5. Descripció de les actuacions: ACCIONS CLAU

Acció 1. Centre d'acollida al visitant – Oficina de turisme

El Municipi d'Es Bordes rep cada any una gran quantitat de visitants que passen pel poble en direcció a l'Artiga de Lin i els Uelhs deth Joeu. Actualment, molts d'aquests visitants passen de llarg i no fan parada al poble. Es creu que aquest fet es deu a una manca d'estratègia comunicativa que capti l'atenció d'aquests visitants i els motivi a parar un cop efectuada la visita.

Així doncs, sens dubte aquesta és una gran oportunitat per augmentar el nombre de visitants i estimular així la creació de noves oportunitats de dinamització econòmica.

El què es proposa és la creació d'una "caseta d'informació" local, amb atenció personalitzada que tingui per missió informar el visitant de les activitats que es poden fer al poble un cop acabada la visita principal.

La idea és que, durant els mesos d'estiu i també els caps de setmana, l'Ajuntament pugui destinar un petit pressupost per disposar de forma simultània de 2 joves, preferentment locals, que tindran com a missió atendre els visitants i dinamitzar les seves visites. Aquesta proposta no vol dir que el personal d'atenció hagi de fer de guia turístic, però sí que haurien de poder fer les tasques de fer propostes per tal que els visitants gaudeixin al màxim de la seva visita al poble.

Funcions:

- Atenció al públic
- Creació de continguts per xarxes
- Dinamització de Xarxes i promoció constant
- Alimentar l'agenda cultural i actualització de la web
- Informar a la xarxa d'hotels de Vielha de les activitats programades

- Vetllar perquè l'oficina de turisme de Vielha tingui informació d'Es Bordes
- Creació d'eines de fidelització i seguiment de la demanda tals com qüestionaris de satisfacció, email, màrqueting, etc...
- Participació en la dinamització de nous projectes culturals
- Detectar oportunitats de millores en senyalització, promoure i impulsar la seva consecució.

Aquesta mesura té els següents costos.

Fase 1: Creació del centre

Confecció de la caseta i el seu equipament interior amb el mobiliari necessari per albergar un lloc de treball complet. Inclou un ordinador equipat amb impressora i connexió a internet.

-Caseta d'informació. (Ha de ser de fusta 20 m2 amb lavabo públic) 20.000 euros.

Fase 2- Professionalització de l'espai d'acollida al visitant

-Personal d'atenció: Contractació de forma directa o indirecta de 2 persones el 50% de l'any, contant mesos d'estiu i caps de setmana (tots) 30.000 euros.

Es pot estudiar la possibilitat d'externalitzar les feines a una empresa externa o bé fer un conveni amb el Conselh Generau d'Aran.

Es considera imprescindible la dedicació marcada.

Es preveu que la mesura tingui impacte rellevant a partir del segon any.

Agent impulsor	Ajuntament d'Es Bordes
Execució	2 mesos
Termini de posada en marxa	Llarg termini
Recursos	Tècnics i personals (2 persones)
Recursos financers	50.000 euros/any

Acció 2. Es Bordes a dues rodes

Actualment el municipi el creuen diverses rutes BTT en especial la TransGarona. El desenvolupament d'aquesta acció consisteix a ampliar els recorreguts d'alguna d'aquestes rutes creant parades i llocs d'interès que puguin motivar als usuaris de les rutes establertes a fer canvis en la seva planificació. Això pot incloure una ruta Es Bordes Vilamòs, Es Bordes La Artiga per dins del bosc, etc...

La idea és aprofitar l'afluència d'aquest segment de turisme per crear activitat. Es proposa la instal·lació de dos punts d'emergència per a bicicletes, a tall d'autoservei, on hi haurà un petit taller una zona de neteja de bicis així com uns carregadors per a bicicletes elèctriques i diversos punts d'aparcament segur. Atès el projecte, i les seves possibilitats es considera necessària la participació d'un operador empresarial que posi en marxa un Centre de Guiatges i Lloguer de Bicicletes.

Inicialment, l'Ajuntament hauria d'empènyer amb els seus mitjans el projecte i en dos anys deixar-lo en mans d'un operador que preferiblement estigui allotjat en l'espai Coworking Municipal.

Pressupost estimat: 30.000 euros/any durant dos anys.

Agent impulsor	Ajuntament d'Es Bordes
Execució	2 mesos
Termini de posada en marxa	Llarg termini
Recursos	Tècnics
Recursos financers	30.000 euros

Acció 3. Espai Actiu

Amb la creació del centre d'acollida al visitant, s'espera poder canalitzar moltes de les visites al poble cap a activitats de turisme actiu que es poden portar a terme al poble.

Ateses les condicions orogràfiques i la forta competència es proposa apostar per propostes de turisme actiu enfocades a un públic més aviat sènior. Aquest públic valora per sobre de tot l'atenció personalitzada així com la tranquil·litat. Aquests valors els podria capitalitzar Es Bordes.

Així doncs, l'objectiu és fer del Municipi un "Espai Actiu Sènior", creant un ventall d'activitats enfocades al públic objectiu que pugui per elles mateixes esdevenir un motor econòmic del poble. Així mateix, aquests visitants poden dinamitzar la resta de sectors i activitats econòmiques del poble.

Aquesta activitat hauria de ser privada amb el suport inicial de l'Ajuntament. La idea és que l'entitat estigués implantada físicament al coworking del poble i que pogués ocupar a gent jove, preferiblement vinculada també al Municipi.

Alguns dels objectius i funcions principals d'aquesta empresa especialitzada són: La comercialització d'activitats esportives d'aventura sènior i de guiatge al llarg dels recursos naturals de l'entorn:

- Centre de Guiatges
- Lloguer de Bicycletes destinades a la pràctica de BTT
- Entrega de la Guia: "Es Bordes Actiu", mapes, etc.

Agent impulsor	Ajuntament d'Es Bordes
Execució	2 mesos
Termini de posada en marxa	Llarg termini
Recursos	Tècnics
Recursos financers	30.000 euros x 2 anys = 60.000 euros

Acció 4. Creació del claim "comercial"

La idea d'aquesta acció és la de crear un Concepte Comercial que permeti diferenciar l'estratègia turística del Municipi enfront de la resta d'estratègies que es porten a terme a la Vall.

Coneixedors que Es Bordes no esdevindrà, en el curt termini, la visita principal que porti a terme un visitant, cal aspirar a ser la segona visita indiscutible que tot visitant a la Vall d'Aran ha de fer.

Així doncs, cal fer un treball important de conceptualització de la marca tant en l'àmbit de paraules com en l'àmbit d'imatge.

Agent impulsor	Ajuntament d'Es Bordes
Execució	2 mesos
Termini de posada en marxa	Curt
Recursos	Tècnics
Recursos financers	20.000 euros

Acció 5. Edició del catàleg d'experiències i estudi de comercialització

Tenir informació sobre el Municipi i els seus recursos és imprescindible per poder desenvolupar una destinació turística. És per això que es proposa generar un Catàleg d'Experiències a punt per ser comercialitzades o posades en servei. Activitats, productes, cultura, gastronomia, natura, etc... Aquestes iniciatives han de vincular empreses, equipaments i recursos d'interès del Municipi per a diferents tipus de públics (famílies, parells, grups d'amics, jubilats, etc...) i en diverses modalitats (turisme rural, actiu, aquàtic, senderisme, descobriment del patrimoni històric, arquitectònic, festes, tradicions, gastronomia, etc...)

Amb l'objectiu d'incentivar els recursos naturals i l'aprofitament d'aquests en l'àmbit lúdic i esportiu, els itineraris de senderisme, les rutes BTT, les ressenyes de rutes concretes, es suggereix editar la "Guia del visitant actiu", que oferirà al visitant tota la informació necessària per a la pràctica d'aquestes disciplines. Aquesta guia anirà acompanyada d'una cartografia 1:25.000 de la zona i serà editada amb diversos idiomes. La guia no hauria de ser gratuïta, i amb la seva compra hauria de ser possible descarregar algunes informacions en format digital. Així mateix, la seva compra podria portar associat un "premi" o recompensa que podria estar vinculada a algun producte local per tal de fomentar la venda creuada i la divulgació global dels actius del municipi.

Tant en el "Catàleg d'experiències" com per la "Guia del Visitant Actiu", es reservarà un espai pels agents interessats a publicitar-se.

Agent impulsor	Ajuntament d'Es Bordes
Execució	2 mesos
Termini de posada en marxa	Curt
Recursos	Tècnics
Recursos financers	15.000 euros

Acció 6. Aran medieval

Es Bordes és un destí amb un patrimoni històric, cultural i arquitectònic molt important.

Si considerem que en mitja el 37% dels viatges es fan per motius culturals, i què d'aquests el 50% es fan amb sortides orientades a patrimoni històric, descobrim que amb la pròxima posada en valor del projecte del Cateth Leon, existeix un gran potencial per atraure visitants "únic" al poble d'Es Bordes.

Així doncs, es proposa apostar per la divulgació del fet medieval com una forma de projectar el potencial del municipi d'una forma diferent.

La idea és desenvolupar un seguit d'activitats relacionades com poden ser,

- Creació d'una segona experiència gamificada digital relacionada directament amb el Castell i la vida medieval al Municipi.
- Oferir un calendari tancat de visites guiades i promoure'l als diferents "tour operators" turístics que porten grups a la Vall d'Aran.
- Creació d'un recurs educatiu enfocat a la divulgació del mateix a través dels Centres Escolars, ja sigui amb visites de grups al mateix Castell o amb activitats fetes de forma remota, però que puguin motivar en un futur visites al Municipi.
- Tematització dels carrers del Municipi. (tipus Carcassona)
- Creació d'experiències teatrals tematitzades al carrer. (Tipus Esperanceta)
- Creació d'unes experiències nocturnes de llum i so fetes amb tecnologia videomapatge.

Agent impulsor	Ajuntament d'Es Bordes
Execució	2 mesos
Termini de posada en marxa	Curt
Recursos	Tècnics
Recursos financers	15.000 euros

Acció 7. Passaport gastronòmic

El "Passaport del Gastrònom", serà una eia per reactivar el turisme gastronòmic. És a dir, augmentar el consum gastronòmic, la promoció de plats típics, productes locals (o no) i impulsar d'innovació culinària, a través d'un passaport.

Aquest passaport (el visitant la podrà adquirir en l'oficina de turisme o els mateixos restaurants), estarà format per una graella amb l'oferta gastronòmica local. Cada vegada que el turista, faci una degustació en algun d'aquests restaurants, aquest serà segellat. Un cop completat, s'obsequiarà amb un producte local.

També amb l'objectiu d'activar la innovació gastronòmica vinculada al producte local l'oferta en terrasses i espais a l'aire lliure, durant els caps de setmana del mes de juliol i agost, es faran unes jornades de "Tapa Tapa". Els diferents restaurants oferiran les seves propostes, que consistiran a crear una tapa on algun producte local en sigui protagonista.

Agent impulsor	Ajuntament d'Es Bordes
Execució	2 mesos
Termini de posada en marxa	Curt
Recursos	Tècnics
Recursos financers	15.000 euros

Acció 8. Jo emprenc a Es Bordes

Fomentar l'arribada de nou pobladors i afrontar el repte demogràfic és clau. Per aquest motiu es creu que és imprescindible abordar les tasques de condicionament d'un espai Coworking Municipal amb la intenció de poder tenir professionals que impulsin de forma directa o indirecta la dinamització econòmica del Municipi.

El Coworking ha de servir, també, com a plataforma de llançament de les empreses de dinamització turística, i per això l'Ajuntament haurà d'oferir avantatges aquells que s'hi vulguin establir.

Aquest coworking ha de permetre crear unes millors condicions de qualitat de vida que permetin als joves i als emprenedors una plataforma de treball per crear un pla de vida al Municipi. En aquest sentit, és fonamental l'existència de l'escola i la facilitat que el coworking ha de permetre per fomentar la conciliació familiar. Per la selecció dels emprenedors que s'establiran al coworking caldrà establir criteris com són els criteris d'emprenedoria, projectes on el paper de la dona sigui determinant, producció sostenible, entre altres...

Agent impulsor	Ajuntament d'Es Bordes
Execució	6 mesos
Termini de posada en marxa	Curt
Recursos	Tècnics
Recursos financers	150.000 euros

Acció 9. Impuls de l'escola i el seu aprofitament a l'estiu

Amb l'objectiu de descentralitzar i ampliar l'oferta educativa de mòduls de la Vall d'Aran, es proposa la utilització de l'escola per tal de desenvolupar-hi accions formatives concretes de perfeccionament o d'especialització.

Aquesta activitat formativa es podria implantar en les instal·lacions de la mateixa escola o en alguna de les dependències que actualment no es troben en ús dins del mateix edifici.

A títol orientatiu es podrien fer accions formatives en els següents camps.

- Assignatures de pràctiques i especialització de formacions de gestió forestal i treballs silvícoles.
- Formació per a futurs formatgers
- Formació en guiatges a la natura.
- Formació en rescats i protecció civil
- Etc...

Dins les actuacions a portar a terme hi hauria el condicionament de l'espai per acollir les activitats formatives, la preparació de l'equipament, així com la tasca de creació i promoció de les primeres activitats.

Agent impulsor	Ajuntament d'Es Bordes
Execució	10 mesos
Termini de posada en marxa	llarg
Recursos	Tècnics
Recursos financers	60.000 euros

Acció 10. Parc Fluvial de Turisme Familiar

Amb vinculació el projecte del "Parc fluvial de turisme familiar" i davant la importància del pas del riu pel poble i l'orografia del terreny que l'envolta, es projectarà un nou aprofitament. Un parc lúdic fluvial de muntanya, amb segell de qualitat ambiental, la "Platja d'Es Bordes".

La ubicació estratègica del parc lúdic permetrà un accés fàcil i directe al Riu Garona. En aquesta zona hi ha projectada també la creació de nous aparcaments, la passarel·la que comunica cap al nucli del poble, entre altres accions.

La Platja del Garona serà un espai i infraestructura lúdica, on els habitants i visitants, tindran accés al riu de forma segura i còmoda per poder-se refrescar. A més a més, s'habilitarà un espai completament integrat al paisatge (taules, cadires de fusta, etc.) per la venda esporàdica de refrescos. També s'hi ubicaran equipaments per facilitar un correcte reciclatge.

Amb l'objectiu d'assegurar la qualitat del riu i aconseguir un segell de qualitat ambiental Biosphere, la infraestructura anirà acompanyada d'una senyalització específica i unes mesures estrictes. També, s'ubicaran panells d'interpretació i informatius on l'eix temàtic serà el riu i la importància d'aquest recurs.

Agent impulsor	Ajuntament d'Es Bordes
Execució	12 mesos
Termini de posada en marxa	Llarg
Recursos	Tècnics
Recursos financers	200.000 euros

5 AVALUACIÓ I RESULTATS ECONÒMICS ESPERATS

En general el projecte té un pressupost previst de 615.000,00 euros. Aquest pressupost es distribueix de la següent manera en funció de les línies d'acció.

5.1. Pressupost

Acció 1 - Centre d'Acollida al Turisme (Fase 1 i 2)	50.000
Acció 2 - "Es Bordes a dues Rodes"	30.000
Acció 3 - "Espai Actiu Es Bordes"	60.000
Acció 4 - Creació d'un Claim Comercial tipus "Es Bordes 2030"	20.000
Acció 5 - Edició d'un "Catàleg d'Experiències" i la "Guia del Visitant Actiu"	15.000
Acció 6 - "Aran medieval"	15.000
Acció 7 - "Passaport del Gastrònom" i el "Tapa Tapa"	15.000
Acció 8 - "Jo emprenc el Baish Aran" (no inclou l'obra)	150.000
Acció 9 - "Centre Tècnics/guies Esportius de l'Aran"	60.000
Acció 10 - "La Platja del Garona"	200.000
TOTAL	615.000
	€

5.2. Finançament del projecte

El projecte no contempla la creació d'ingressos directes, tot i que sí que pretén l'equilibri pressupostari necessari perquè entre les aportacions de les diferents administracions i les aportacions de l'Ajuntament mateix així com possibles partners, les accions quedin totes elles finançades i operatives al 100%.

Per emprendre totes i cadascuna de les accions l'ajuntament compta amb les següents fonts de finançament:

1. Diputació de Lleida. A través de la seva participació es finançaran part de les accions en funció de l'adequació de les accions a les línies de subvenció que periòdicament es publica.
2. Generalitat de Catalunya.
3. Estat Espanyol: Projectes FEDER i Next Generation.
4. Col·laboració PÚBLIC / PRIVADA amb empresa i entitats presents al territori com poden ser ENDESA, Formatgeria de la Iriosa.

Per tant, a aquest projecte no aplica la consideració d'un pla de negoci. Així doncs, es preveu que els ingressos derivats de les accions es materialitzin en la creació de nous negocis locals i amb això la creació de nous llocs de treball de persones i famílies que vindran a residir al municipi. (Activitat econòmica + llocs de treball)

En matèria d'inversió davant la impossibilitat de poder avaluar la viabilitat de les inversions des del punt de vista de negoci, es plantegen les següents hipòtesis que han estat extretes d'un recent estudi elaborat per Sport Labs de la Universitat Pompeu Fabra pel que fa a l'impacte de les inversions a les estacions d'esquí de Pirineu Català i que per analogia ens pot servir per tenir un ordre de magnitud en el projecte de Pla Estratègic de Turisme Sostenible Es Bordes 2030.

Hipòtesi de partida,

- 1- Cada euro invertit en el PETS d'Es Bordes 2023 té un impacte de 4 euros d'oportunitats de negoci al llarg de poble.
- 2- Cada milió d'euros invertit en accions de dinamització, genera un impacte d'uns 20 llocs de treball directe i 20 d'indirecte.
- 3- L'activitat fiscal en impostos recaptats directament per part de l'ajuntament pot representar un 4% de l'activitat econòmica generada entre impostos directes i indirectes.

Per tant, el projecte "Es Bordes 2030" pot tenir els següents impactes en aquesta primera fase:

- 1- Un cop finalitzat el projecte es preveu que el flux econòmic induït a conseqüència de l'impacte del projecte en els negocis i serveis de la vila d'uns 1.000.000 euros anuals.
- 2- Nombre de llocs de treball: Es preveu la creació de 10 llocs de treball i la fixació de 7 noves famílies. (Un total de 20 nous pobladors)
- 3- Ingressos per impostos i taxa de retorn: Els impostos recaptats de manera directa o indirecta serà d'uns 15.000 euros anuals.

La inversió es veurà amortitzada en 10 anys naturals.

6 CONCLUSIONS

La importància del lideratge en la implantació i la coordinació del projecte "Es Bordes 2030", a càrrec de l'Ajuntament d'Es Bordes, és clau per al bon desenvolupament del Pla els pròxims 6 anys.

L'aplicació d'aquestes 10 accions, serà essencial per potenciar la imatge, reforçar i impulsar el Municipi d'Es Bordes com a destí turístic i espai pel desenvolupament de l'emprenedoria. El posicionament turístic dins la comarca de la Vall d'Aran, la creació de nous llocs de treball, un creixement demogràfic estimat del 9% i un augment de la qualitat de vida dels residents, són alguns dels resultats i efectes que es preveuen en la implantació del projecte.

Rosa Mirat, alcaldessa del municipi d'Es Bordes

"-Amb l'establiment del Pla Estratègic de Turisme Sostenible "Es Bordes 2030", es pretén donar resposta als que són a dia d'avui els principals reptes als quals s'enfronta el Municipi d'Es Bordes. Fer-los-hi front per canviar la dinàmica contribuirà en gran manera a generar noves oportunitats i revertir el despoblament."

7. ANNEX

7.1. Enquestes procés participatiu

7.1 Enquestes procés participatiu

ENQUESTA DE TURISME A ES BORDES

L'Ajuntament d'Es Bordes està elaborant el nou Pla de desenvolupament turístic del municipi, que inclou diferents accions de participació ciutadana, una de les quals és el present formulari.

Aquesta enquesta està dissenyada per conèixer la vostra opinió sobre la situació turística al municipi i, així mateix, disposar de la vostra visió a l'hora de definir les estratègies, tàctiques i accions a adoptar amb la finalitat de millorar el turisme al municipi.

A qui representeu?

Per favor, indiqueu si sou o representeu a:

- Ciutadania
- Empresari
- Entitat o associació
- Associació ciutadana

Indiqueu el rang d'edat al qual pertanyeu

- Menys de 30 anys
- De 30 a 44 anys
- De 45 a 59 anys
- Més de 60 anys

El vostre gènere

- Dona
- Home

Residiu el municipi

- Sí
- No

La vostra opinió

1. Valoreu del 1 al 5 la importància del turisme per al municipi d'Es Bordes.

poc important 1 2 3 4 5 molt important

2. Quina creieu que és la motivació d'un turista per visitar el poble?

3. Quin és el tipus de turista més interessant per al municipi, en relació amb l'edat? Seleccionau dues opcions com a màxim

- De 16 a 24 anys
- De 25 a 34 anys
- De 35 a 44 anys
- De 45 a 54 anys
- Més de 55 anys

4. Quin és el tipus de turista que considereu més interessant per al municipi en relació amb el grup amb el qual viatja? Seleccionau dues opcions com a màxim

- Viatgers sols
- Parelles
- Amistats
- Famílies
- Grups organitzats
- Segona residència
- Altres:

5. Quin és el tipus de turista que considereu més interessant per al municipi?

7 Annex

7.1 Enquestes procés participatiu

6. Quin és el tipus de turista en la vostra opinió més interessant per al poble d'Es Bordes segons el lloc de procedència? Seleccionen tres opcions com a màxim

- Comarcal
- Provincial
- Catalunya
- Altres Comunitats Autònomes
- França
- Resta d'Europa
- Altres continents

7. Què destacaríeu d'Es Bordes com a destinació turística?

8. Quins espais i/o productes del municipi trobeu més interessants per al turisme? Seleccionen tres opcions com a màxim

- Centre del poble
- Bars i restaurants
- Monuments històrics
- Espais naturals
- Festes
- Aigües Termals
- Les instal·lacions i el Parc d'Aventura
- Productes locals
- Altres:

9. Quins són els productes turístics que penseu que s'han de potenciar a Es Bordes? Seleccionen dues opcions com a màxim

- Turisme cultural i històric
- Turisme actiu i esportiu
- Turisme gastronòmic
- Turisme Rural i Agroturisme
- Ecoturisme
- Altres:

10. Sabeu que és el turisme sostenible?

- Sí
- No

11. Creieu que el poble, te els equipaments i infraestructures correctes per ser un destí turístic interessant?

- Sí
- No

12. Enumereu 1 acció que creguis necessària per la millora del turisme al municipi?

13. Quines accions de promoció són, al vostre criteri, més adequades per promocionar el municipi? Seleccionen dues opcions com a màxim

- Fires i esdeveniments
- Xarxes socials
- VWeb Ajuntament
- Premsa i revistes
- Ambaixadors/es
- Campanyes específiques
- Altres:

7 Annex

7.1 Enquestes procés participatiu

14. Com valoreu, segons la vostra pròpia experiència, la convivència amb el Turisme?

- Molt bona
- Bona
- Indiferent
- Dolenta
- Molt dolenta

15. Penseu que el/la turista que visita el municipi es comporta de forma responsable amb l'entorn urbà i natural?

- Molt
- Bastant
- Poc
- Gens

16. Penseu que l'oferta informativa turística que ofereix el municipi és...

- Suficient
- Insuficient
- Altres:

17. Quin tipus d'oferta de turisme actiu creieu que és més interessant pel turisme al Municipi? Seleccionen dues opcions com a màxim

- Excursionisme
- BTT
- Ferrates i escalada
- Piragüisme i ràfting
- Trail running
- Orientació
- Altres:

18. Quin tipus d'allotjament considereu més interessant per a Es Bordes?

19. Penseu que la presència de turisme al municipi, segons la temporada, és:

	Excessiva	Suficient	Acceptable	Insuficient
Estiu				
Hivern				

20. Quin ha de ser l'objectiu principal del Pla de desenvolupament turístic del Municipi?

- Incrementar el nombre de turistes
- Minimitzar impactes negatius del turisme sobre els recursos naturals
- Minimitzar impactes negatius del turisme sobre el patrimoni històric i cultural
- Disminuir estacionalitat turística
- Crear llocs de feina
- Augmentar ingressos derivats del turisme
- Augmentar la competitivitat del municipi
- Altres:

7.1 Enquestes procés participatiu

A qui representeu?

Per favor, indiqueu si sou o representeu a:

- Ciutadania
- Empresari
- Entitat o associació ciutadana

Indiqueu el rang d'edat al qual pertanyeu

- Menys de 30 anys
- De 30 a 44 anys
- De 45 a 59 anys
- Més de 60 anys

El vostre gènere

- Dona
- Home

Quins són els teus estudis acabats?

- No he acabat l'ESO
- ESO
- Batxillerat o Cicle Formatiu de Grau Mitjà o Superior
- Diplomatura, Llicenciatura o Grau
- Màster, Postgrau o Doctorat
- Altres estudis

Residiu el municipi

- Si
- No

La vostra opinió

1. Quina és la vostra situació laboral?

- Treball a jornada parcial o completa
- Estic a l'atur/sense feina
- Tinc cura de la casa o de familiars
- Estic jubilat/da o pensionista
- Estudiant
- Altres situacions

2. En el cas que treballeu, indiqueu on o feu?

- Al poble d'Es Bordes
- Algun municipi de la comarca
- Fora de la comarca

3. L'habitatge on residiu, és de lloguer o de la vostra propietat?

- Habitatge de lloguer
- Habitatge en propietat
- Habitatge en propietat però amb quotes pendents de la hipoteca
- Altres tipologies d'habitatge

4. Aproximadament, quina quantitat dels vostres ingressos destineu per pagar les quotes de lloguer o d'hipoteca?

- Menys de 300 euros
- De 300 a 500 euros
- De 500 a 700 euros
- Més de 700 euros
- No paguem ni lloguer ni hipoteca

5. En general, vostè creu que en el darrer any, el poble de Les ha millorat o ha empitjorat?

- Ha millorat
- Ha empitjorat
- Esta igual

7 Annex

7.1 Enquestes procés participatiu

6. Està satisfet de viure el poble d'Es Bordes?

- Molt satisfet
- Satisfet
- Ni satisfet ni insatisfet
- Insatisfet

7. Participa o li agradaria formar part d'algun col·lectiu, club o entitat?

- Sí
- No
- NS / NC

8. Compra en comerços locals habitualment?

- Sí, sempre
- Sí, gairebé sempre
- A vegades
- No, gairebé mai
- No, mai NS / NC

9. Valoreu de l'1 al 10 l'oferta i les activitats festives i culturals

Dolenta 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Molt bona

10. Quin grau d'importància considereu que té l'entorn natural i paisatgístic

- Molt
- Bastant
- Poc
- Gens

11. Valoreu de l'1 al 10 l'estat de conservació del patrimoni històric

Dolenta 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Molt bona

12. Valoreu de l'1 al 10 les instal·lacions esportives

Dolenta 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Molt bona

13. Com considereu que és l'oferta educativa i formativa a Es Bordes?

- Suficient
- Insuficient
- Altres:

14. En el cas que considereu que l'oferta formativa és insuficient, anoteu quina creieu que seria necessària i/o adequada.

15. Considereu que el trànsit i la circulació de vehicles el poble és un Problema?

- Sí
- No
- NS/NC

16. Creieu que l'oferta d'aparcaments és

- Suficient
- Insuficient
- Altres:

17. Valoreu de l'1 al 10 la recollida d'escombraries

Dolenta 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Molt bona

7 Annex

7.1 Enquestes procés participatiu

18. Com considereu que és el funcionament dels serveis del municipi (CAP, policia, etc.)

- Molt bona
- Bona
- Indiferent
- Dolenta
- Molt dolenta

19. Quin grau d'importància considereu que té el turisme pel municipi

- Molt
- Bastant
- Poc
- Gens

20. Anoteu dos elements que creieu que generen atractivitat en el municipi

21. Considereu el sector industrial (construcció nou polígon industrial) com una aposta estratègica clau pel desenvolupament local

- Sí
- No
- NS / NC

22. Valoreu el grau d'importància que considereu que té l'agricultura i la ramaderia al municipi

- Molt
- Bastant
- Poc
- Gens

23. Quin grau d'importància considereu que té el comerç pel municipi

- Molt
- Bastant
- Poc
- Gens

24. Quins creus que són els punts forts del municipi en matèria de promoció Econòmica?

25. Quins creus que són els punts febles del vostre municipi en matèria de promoció econòmica?

26. La gestió global de l'Ajuntament d'Es Bordes és

- Molt bona
- Bona
- Indiferent
- Dolenta
- Molt dolenta

27. Anoti dues accions que cregui imprescindibles pel futur del poble
